

Dr.
Hacı Veli GÖKİç İşleri Bakanlığı,
h.veligok@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7419-0271>Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 09/03/2023 17/03/2023

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1262458>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı Döneminde Büyük Doğu'nun Türk İnkılabına Bakışı (1943-1950)

Büyük Doğu's View on the Turkish Revolution during the Period of Republican People's Party in Power (1943-1950)

Öz

26 Mayıs 1904 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Necip Fazıl Kısakürek düşünsel, ideolojik, edebi ve politik arenada Türk toplumunun bir kesiti üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Kısakürek yaşamının bir bölümünü özellikle 1943 yılında Büyük Doğu'yu çıkarana dek ciddi bir İslami yaşayış veya düşünceden uzak geçirirken özellikle İslami düşünce tarzını benimsemesinde etkili olan Abdülhakim Arvasi ile tanışması ve ardından gelen süreçte Büyük Doğu'yu çıkarması ile birlikte CHP ve Türk İnkılabına karşı eleştirel bir tavır takınmıştır. Çalışmanın konusunu teşkil eden Büyük Doğu'nun Türk İnkılabına karşı bakışı çerçevesinde Kısakürek'in Büyük Doğu aracılığı ile Türk İnkılabına karşı sert bir tavır takındığı görülmektedir. Kısakürek'in ve Büyük Doğu'nun söz konusu bu sert tavrın muhtevasını ise yapılan inkılapların madde planında kaldığı ve manevi anlamda Türk milletine hitap etmediği yönünde düşünceler oluşturmaktadır. Öyle ki, Büyük Doğu madde planında yani fiziksel olarak kurtarılmış olan vatan topraklarının, geline süreç içerisinde manevi planda gelişim gösteremediğini, inkılapların Türk milletinin talep ve ısrarı üzerine değil jakoben bir yöntemle uygulamaya sunulduğunu bundan dolayı da Türk milleti nezdinde kabul görmediğini iddia etmiştir.

Öte yandan inkılapların Batı temelli bir yaklaşımla tatbik edilmesinin eleştirildiği Büyük Doğu Doğu'da bu gibi yaklaşımların "kopyacılıktan" ibaret olduğu ve Türk milletinin ruh planına kesinlikle uygun olmadığı da sıklıkla dile getirilmiştir. Büyük Doğu'nun inkılaplar karşısındaki bu sert tutumu muhtelif tarihlerde Büyük Doğu'nun kapatılması ile sonuçlanmış ancak Büyük Doğu kapatma kararlarından bir süre sonra tekrardan açılmıştır. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta Büyük Doğu'nun tekrardan açıldığı tarihlerde kapatma gerekçelerine neden olan değerlendirmeleri yinelemesi ve CHP'nin iktidar olduğu dönemde CHP'yi ve inkılapları sert bir şekilde eleştirmesidir. Şüphesiz ki, Büyük Doğu'nun CHP ve inkılaplara karşı takınmış olduğu sert tavır siyasi iktidarı harekete geçirmiş, Büyük Doğu'nun CHP iktidarı

ATIF: GÖK, Hacı Veli, "Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı Döneminde Büyük Doğu'nun Türk İnkılabına Bakışı (1943-1950)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 9/1 (Mart 2023), s. (58-87)

CITE: GÖK, Hacı Veli, "Great East's View on the Turkish Revolution during the Period of Republican People's Party in Power (1943-1950)", *Journal of History and Future*, 9/1 (March 2023), pp. (58-87)

Screened Turnitin

ile iyi ilişkiler kuramamasına neden olmuş, Necip Fazıl Kısakürek ve Büyük Doğu'nun devletin yakın takibine alınmasına yol açmıştır. Bu bağlamda çalışma, Cumhuriyetin ve inkılapların halka benimsetilmeye çalışıldığı CHP iktidarı döneminde Büyük Doğu ile CHP İktidarı arasındaki çekişmenin ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Doğu, Cumhuriyet Halk Partisi, Türk İnkılabı, Necip Fazıl Kısakürek, Tek Parti.

Abstract

Born on 26 May 1904 in Istanbul, Necip Fazıl Kısakürek had a significant influence on a cross-section of Turkish society in the intellectual, ideological, literary and political arena. While Kısakürek spent part of his life away from strict Islamic living or thinking, especially until he left the Big East in 1943, he took a critical stand against the CHP and Turkish Revolution, especially when he met Abdülhakim Arvasi and removed the Big East in the ensuing process. Within the framework of the Big East's view of the Turkish Revolution, which is the subject of the study, it appears that Kısakürek has taken a hard line against the Turkish Revolution through the Big East. This harsh attitude of Kısakürek and the Big East is reflected in the fact that the denials made remain in the substance plan and do not appeal spiritually to the Turkish nation. As such, the Big East has claimed that the land of the homeland, which was physically liberated in the substance plan, failed to develop in the spiritual plan as a result of the practices carried out, and that the denials were not introduced on the demand and insistence of the Turkish nation, but by a jacobin method.

On the other hand, in the Great East, where denials are criticized for exercising a Western-based approach, such approaches are often said to be “copycat” and not necessarily in accordance with the Turkish nation's spirit plan. This harsh attitude towards the denials of the Big East resulted in the closure of the magazine on various dates, but was reopened some time after the magazine closed. What should be noted here is that the magazine reiterated the assessments that caused the closure reasons on the occasions it was re-opened and harshly criticised the CHP and its denials when the CHP was in power. Undoubtedly, the hard-line attitude taken by the Big East against CHP and denials has activated the state mechanism, caused the magazine to fail to have good relations with the CHP government, led to the imminent follow-up of Necip Fazıl Kısakürek and the magazine. In this regard, the work is important to elaborate on the conflict between the Big East and CHP power during the CHP rule period, when the Republic and the denials are trying to be adopted in public.

Key Words: Great East, Republican People's Party, Turkish Revolution, Necip Fazıl Kısakürek, Single Party.

Giriş

Büyük Doğu'nun konu alındığı çalışmada Büyük Doğu'nun kurucusu Necip Fazıl Kısakürek önemli bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısakürek, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti döneminde kamuoyunun yakından tanıdığı simalar arasında yer almaktadır. Edebi, politik ve farklı birçok konuda kaleme aldığı yazılarla CHP iktidarının yakın takibine alınmış hatta kurucusu olduğu Büyük Doğu'nun yayın hayatına çeşitli tarihlerde son verilmiştir. Bu bağlamda Kısakürek'in kısa yaşam öyküsüne yer vermek konu bütünlüğü açısından faydalı olacaktır. Kısakürek, ailesinin ilk çocuğudur.¹ 26 Mayıs 1904 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Aslen Kahramanmaraşlıdır. Büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi Cinayet Mahkemesi ve İstinaf Reisliğinden emekli, II. Abdülhamit döneminde sultana karşı yapılan suikast girişimini gerçekleştiren kişilere karşı yapılan muhakeme sırasında hâkimlik yapmış bir kişidir. Ayrıca Mecellenin hazırlanması sırasında bu işte rol alan heyet arasında da yer almıştır. Babaannesi ise Halep Valisi Salim Paşa'nın kızı Zafer Hanım'dır. Babası ise Mekteb-i Hukuk mezunudur. Gebze'de savcılık, Kadıköy'de hâkimlik yapmış olan Abdülbaki Fazıl Bey'dir. Annesi ise Mediha Hanım'dır. Kısakürek ilk eğitimini, dini eğitim ve terbiyesini dedesi Hilmi Efendi'den almıştır. Çocukluk dönemi ise dedesine ait olan Çemberlitaş'taki konakta geçmiştir.² Küçüklüğünde çok yaramaz olan Kısakürek'i farklı uğraşlara sevk etmek isteyen Zafer Hanım Kısakürek 5-6 yaşlarındayken onu romanlarla tanıştırmıştır. 11 yaşına geldiğinde döneminin birçok klasiğini bitirmiştir.³

Kısakürek'in eğitim hayatının bir kısmı Batı tipi eğitim veren kurumlarda geçmiştir. Öncelikle Fransız Okulu, ardından Amerikan Koleji ve 1916 yılında girdiği Bahriye Mektebi'ni 1920 yılında bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi felsefe bölümüne⁴ kayıt olmuştur. Cumhuriyetin ilanının ardından devlet bursu ile yurt dışına öğrenim görmeye giden ilk kişiler arasında yer almaktadır.⁵ Bu bağlamda Paris'e yükseköğrenim için gönderilmiştir.⁶ Ancak burada kumar alışkanlığı edinen Kısakürek bu nedenle buradaki tahsiline tam anlamı ile odaklanamamıştır. Kısakürek Paris günlerini, "*Paris'te gündüz nasıldır haberim olmadı*" şeklinde tasvir etmiştir. Bu nedenle bursu kesilen Kısakürek, tekrar yurda dönmek durumunda kalmıştır.⁷ 1930'lu yıllarda Kısakürek, döneminin en iyi şairleri arasında gösterilmektedir. Bahse konu bu yıllarda CHP'nin resmi yayın organı olarak kabul edilen Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde rejimi ve Atatürk

-
- 1 Burak Sönmezer, *Necip Fazıl Kısakürek'in Düşünsel Hayatı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014, s. 77, 81.
 - 2 Şafak Geyik, *Necip Fazıl Kısakürek'in İslam İnkılabı ve Gençlik Kadrosu*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2019, s. 3.
 - 3 Geyik, *a.g.t.*, s.4.
 - 4 Şule Çetin, *Bir Edebiyat Dergisi Olarak Büyük Doğu*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, s. 10.; 3.; Buse Çirim, *Necip Fazıl Kısakürek'in Siyasal ve İdeolojik Kimliği (1923-1950)*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2019, s. 3.
 - 5 Meltem Salimoğlu, *Ötekilerin Cumhuriyeti: Necip Fazıl Kısakürek'in Başyücelik Devlet Tasarımı (1943-1952)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2020, s. 31, 35, 36, 42, 44.
 - 6 Hazan Kuru, *Türkiye'de Antisemitizm ve Büyük Doğu Dergisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 40.
 - 7 Sönmezer, *a.g.t.*, s. 85.

inkılaplarını destekleyen yazılar yazmıştır. Öyle ki, Latin ve Arap harflerinin karşılaştırılması noktasında Arap harflerini “*Hint fakiri*” ne benzetirken Latin harflerini ise “*Roma pehlivani*” na benzetmiştir. 1934 yılında Abdülhakim Arvasi ile tanışması ise onun düşüncelerinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Ancak Kısakürek’in 1943’te Büyük Doğu’yu kurana kadar yazmış olduğu yazıların bir kısmında rejim savunucusu bir imaj çizmesi önem arz etmektedir. 1937 yılında Ulus Gazetesi’nin Cumhuriyetin 15. yıl dönümü münasebetiyle bir marş müsabakası açması ve Kısakürek’in katıldığı bu yarışma için yayınlamış olduğu marşın ilk satırında “*Tanrı’nın alnından öptüğü millet*” şeklinde yer alan ifadeler, aslında Kısakürek’in o dönem için Türk İnkılabına karşı çok da muhalif bir tavır sergilenmediğini göstermektedir.⁸ Burada önemli olan temel konu ise “*Allah*” yerine “*Tanrı*” kelimesinin seçilmiş olmasıdır. Kısakürek’in CHP ve inkılap karşıtı bir politika izlemediği dönem içerisinde CHP ile ilişki içerisinde bulunduğu görülmektedir. Öyle ki Kısakürek 1943 genel seçimlerinde CHP’den aday olma girişiminde bulunmuştur. Ancak bu girişim kabul görmemiştir. Aynı yıla tesadüf eden 1943’te ise artık Büyük Doğu idealini teşkil etmeye başlamıştır. 1943’te Kısakürek öncülüğünde yayın hayatına başlayan Büyük Doğu, 1978 yılına kadar dergi ve gazete olarak 512 sayı ile yayın hayatında yerini almıştır.⁹ Büyük Doğu’nun genel bir değerlendirilmesi yapıldığında milliyetçi, muhafazakâr ve İslamcı bir duruş sergileyen Kısakürek öncülüğünde Türk İnkılabı ile çok da barışık olmayan bir çizgide olduğu görülmektedir. Ancak çalışmanın konusunu teşkil eden Büyük Doğu yapılan bu inkılaplarının¹⁰ yanlış bir yöntem ve tepeden inmeci bir anlayışla tesis edildiği görüşünü savunmaktadır.¹¹ Kısakürek,

8 Kuru, *a.g.t.*, s. 49.

9 Salimoğlu, *a.g.t.*, s. 3.; İbrahim Baz, “Necip Fazıl Kısakürek ve Büyük Doğu Düşüncesi”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni*, İnsan Yayınları, Proje Editörü: Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, C.10, İstanbul 2017, s. 395.

10 29 Ekim 1923’de Cumhuriyetin ilanı birlikte artık Türkiye Cumhuriyeti içeride yapılacak tek ve büyük bir iş kalmıştır ki o da muasırlaşmaktır. Bkz. Peyami Safa, *Türk İnkılabına Bakışlar*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2010, s.64; Peyami Safa’ya göre Milli Mücadele’nin ardından devlet ve toplum hayatı açısından değiştirilmesi elzem olan birçok husus Mustafa Kemal Paşa tarafından incelenmiştir. Bunun sonucunda Türkiye Cumhuriyeti muasır medeniyet seviyesine ulaşabilmek adına bir takım değişimlere uğramıştır. Bu değişim ise milliyetçi ve medeniyetçi tarafı ağır basan bir takım uygulamaların ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir sonucu olarak milli hâkimiyetin tesisi, saltanat ve halifeliğin kaldırılması, Türk tarih tezinin çok eski tarihlere dayandırılması, dil devrimi ve Kur’an’ı Kerim’in Türkçeye tercüme ettirilmesi bu değişimin milliyetçi ayağını teşkil ederken, laikliğin getirilmesi, şapka kanunu, Batı usulü takvimin ve hafta tatilinin cumartesi ve pazara alınması, Batılı tarzda kıyafetlerin benimsenmesi ve Batı müziğini öğreten konservatuarların teşkil edilmesi gibi uygulamalar ise medeniyetçiliğin birer unsuru olarak görülmüştür. Bkz. Abdullah Uçman, “Peyami Safa’nın Türk İnkılabına Bakışları”, *Erdem Dergisi*, S. 62, 2012, s. 252-253.; Ömer Faruk Kırmıt, “Necip Fazıl Kısakürek’in Adnan Menderes İle Olan İlişkileri”, *Mukaddime*, C. 12, S. 2, 2021, s. 355.

11 Mehmet Şevki Toker, “Bir Batı Dışı Modernlik Yaklaşımı Olarak Büyük Doğu İdeolojisi”, *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 1, 2019, s. 65.; Rabia Aşçı, *Büyük Doğu Dergisi’nde Kadın*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2021, s. 87.; Kısakürek Türk İnkılabının yanlış bir yöntemle yapıldığı iddiasına ilaveten, inkılap kelimesinin karşılığı olarak devrim kelimesinin esas alınmasına da karşı çıkarak devrim kelimesinin bir şeyi devirmek manası taşıdığından ve inkılap kelimesinin de düzen kurmak anlamına geldiğinden, “bizde son zamanlarda, son yarım asır içinde bütün hakikatlerle beraber mefhumlar da gürültüye gitmiştir. Kelimede bile gerçek inkılabı kaybetmiş bulunuyoruz” ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1998, s. 8.; Kısakürek’in bu değerlendirmesi ile Mustafa Gül’ün inkılapçılık tanımı uyusmaktadır. Buna göre inkılapçılık şu şekilde tarif edilmiştir: “Türk milletinin son asırlarda geri bırakmış oldukları kurumları yıkarak yerlerine milletin en yüksek medeni icaplarına göre ilerlemesini temin edecek yeni kurumlar kurmuş olmaktadır.

Büyük Doğu'nun kurulmasından sonra yazmış olduğu yazılar ile CHP hükümetinin tepkisini birden üzerine toplamıştır. Zira bu yazılarda Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün dahi eleştirildiği görülmektedir. Bu eleştiriler 1943-1945 yılları arasında yüzeysel boyutta kalırken 1945-1950 yılları arasında dozajını artırmıştır. Bunun nedeni ise özellikle CHP'nin 17 Kasım 1947 tarihinde gerçekleştirdiği VII. Kurultay kararlarından kaynaklanmaktadır. Kurultay kararları gereğince laiklik ilkesinin yeniden tanımlanması ve komünizme karşı din eğitiminin bir vasıta olarak görülmesi gibi değerlendirmelere yer verilmiştir. Öyle ki bu sebepten dolayı Kısakürek'in yeniden CHP'den milletvekili olma girişimi söz konusu olmuş ancak sonuç olumsuz olmuştur.¹² 1943'ten itibaren Kısakürek, Mustafa Kemal Atatürk'ü heykelleri üzerinden eleştirerek heykeller yerine fikir abidelerinin dikilmesi gerekliliğini savunmuştur.¹³ Yani heykeller yerine heykelleri dikilen, resimleri asılan şahsiyetlerin temsil ettiği ve inandığı fikirlerin halkın kalbine işlenmesi gerekliliğini savunmuştur. Aynı şekilde İnönü'ye karşı da eleştirilerini sıralayan Kısakürek, İnönü'yü “*Türk mukaddesatının feda edilmesinin baş mimarı*” olarak tanımlamıştır.¹⁴ Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu, Kısakürek olmadan düşünülemez. Zira onun bu kadar popüler olmasında Kısakürek'in katkıları yadsınamaz. Büyük Doğu'da yer alan yazılar üzerinde Kısakürek'in büyük bir ağırlığının olduğu gerçeği de unutulmamalıdır.¹⁵ Büyük Doğu'nun 17 Eylül 1943 tarihinde çıkan ilk sayısında Kısakürek'in işaret ettiği ölçütlere yer verilerek seyredilecek istikamet belirlenmiştir. Buna göre “*Büyük Doğu bir mefkûrenin ismidir*” ve Büyük Doğu kendisini mekân çerçevesi yerine zaman çerçevesinde gerçekleştirecek bir dava olarak tanımlanmıştır.¹⁶ Çalışmanın konu alanı olarak 1943-1950 arası baz alınmıştır. Bunun sebebi ise Büyük Doğu'nun yayın hayatına 1943 yılında başlamış olması ve CHP iktidarının 1950 genel seçimleri ile son bulmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

1. Türk İnkılabı ve Yeni Nesil

31 Aralık 1943 tarihli Büyük Doğu'da Necip Fazıl Kısakürek “*Türk Papazı*” isimli yazısında, bahse konu dönem şartlarında yetişen çocukların din adamlarını tanımakta zorluk çektiklerinden bahsetmektedir. Bu durumu yaşadığını iddia ettiği bir vakıa üzerinden değerlendiren Kısakürek'e

Bkz. Mustafa Gül, “Türkiye Cumhuriyeti'nin Temelini Teşkil Eden Değerler”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 10, S. 29, 1994, s.399; İnkılap ve devrim kelimelerinin aynı muhtevaya sahip olmadığını dile getiren farklı değerlendirmeler de bulunmaktadır. Bkz. Hayati Hazır, “İnkılapçılık ve Atatürk'ün İnkılap Anlayışı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 1989, 133. Ancak bazı eserlerde devrim ve inkılap kelimesi eş anlamlı bir şekilde kullanılmıştır. Bkz. Ergün Aybars, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Durum Tespiti”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 3, S. 1, 1987, s.66.

- 12 Kırmıt, *a.g.m.* s. 355.; Hacı Veli Gök, “CHP İktidarının Son Döneminde Türkçe Ezan Uygulaması Karşısında İslamcı Basın (1947-1950)”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, S. 10, 2022, s. 835.; Çirim, *a.g.t.*, s. 16.
- 13 Kısakürek, konu ile ilgili yazısında şu ifadelere yer vermiştir: “Vatandaş! Benim heykelimi dikme! Eğer ortada temsil ettiğim senin de inandığın bir fikir varsa onun abidesini dik! Resmimi, evlerin, toplantı yerlerinin, iş ve faaliyet çerçevelerinin ölü duvarlarına asıp ensenle seyretme. Eğer ortada temsil ettiğim, senin de inandığın bir fikir varsa onun kandilini yüreğine as.” Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, “Kitabe”, *Büyük Doğu*, C.1, S.8, 5 Kasım 1943, s. 2.
- 14 Nazan Üstün, *Büyük Doğu Mecmuası'nın Siyasal Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 42, 37.
- 15 Ali Osman Çakmak, *Sebilürreşad ve Büyük Doğu Dergileri Üzerinden 1940-1950 Döneminde Türkiye'de İslamcılık*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, s. 6.
- 16 “Büyük Doğu”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 17 Eylül 1943, s. 2.

göre Ankara ili Yenişehir bölgesinde yaşayan bir çocuk, karşısında sarıklı bir hoca görünce bu duruma bir anlam verememiş ve sarıklı kişinin kim olduğunu sormuştur. Öyle ki, sarıklı kişinin kim olduğu noktasında herhangi bir tasavvuru olmadığı için bu kişiyi “*Türk Papazı*” olarak nitelemiştir. Kısakürek çocuğun İslami yaşam ve bu yaşam içerisinde yer alan din adamlarına bu kadar yabancı kalmasına çok da şaşırمامıştır. Zira ona göre bahse konu tarihte Yenişehir bölgesinde bir tek cami bile bulunmamaktadır.¹⁷ Sonuç olarak çocuğun içinde bulunduğu ruh halini şu ifadelerle özetlemiştir: “*Bu çocuk inkılabın, belli başlı maddeler yıktığı, belli başlı maddeler diktiği kıymetler arasında kendi kendisine türemiş hayati bir nebati mümessilidir.*”¹⁸ Buradan anlaşılmaktadır ki, ona göre Türk İnkılabı toplumun temel taşları ile ilgili önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. Bu değişikliklerin bir kısmı müspet yöndeyken bir kısmı ise menfi yöndedir. Bu ikilem arasında büyüyen çocuklar ise Kısakürek tarafından herhangi bir dayanaktan yoksun olarak kendi kendine yetişmiş birer bitkiye benzetilmiştir.¹⁹

Kısakürek, Türk İnkılabını gerçekleştiren nesilin fikir ve sanat alanlarında, askerlik ve siyaset gibi alanlarda olduğu gibi başarı kaydedemedikleri için maddi planda düşman işgalinden kurtarılan vatanın, manevi planda “öksüz” kaldığını düşünmektedir. Ona göre Türk İnkılabı sebepleri ve neticeleri ile birlikte ülkeyi ne hakikatine, ne ahlak telakkisine ne de sanatına kavuşturabilmiştir. Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda henüz üniversite çağında olan nesil, o günden beridir sürdüğü yaşamı içerisinde, bir adım öteye gidememiştir. Kısakürek bu düşüncesini şu şekilde açıklamıştır: “*Ne kendisi bizzat hâkim bir işe memur görünmüş, ne de iktidar mevkiindeki nesil tarafından hâkim bir işe memur edilmiş, sadece dikenli bir inziva ve infırat kabuğu içinde çürümüş durmuştur.*”²⁰ Buradan hareketle Cumhuriyet neslinin yapılan inkılap hareketlerinde saf dışı bırakıldığı görüşünü savunmuştur. Bu görüşünü ise şu şekilde ifade etmiştir: “*Sizin neslinizin inkılapta payı, ancak yaşlılarını İstiklal Savaşı'na gönüllü gönderebilmiş olmak kadardır.*”²¹ Sözlerine devam eden Kısakürek'e göre Cumhuriyet neslinin Türk İnkılabının hazırlanmasında maddi ve manevi katkısı olmamıştır. Bu nesil inkılabı bir “*oldu-bitti*” ile karşısında bulmuştur.²² Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu 23 Mayıs 1947 tarihli sayısında “*Gençliğin Çılgılığı*” başlıklı bir anket düzenleyerek gençlere şu soruyu yöneltmiştir: “*Muhitinizi maneviyat bakımından büyük bir inkılapa muhtaç görüyor musunuz?*” Ankete katılım sağlayan ve üniversitelerin; hukuk, edebiyat, tıp, iktisat ve edebiyat hukuku bölümlerinde öğrenci olan 100 kişinin tamamı evet, muhakkak ve şüphesiz gibi cevaplar vermiştir. Büyük Doğu bu anketle savunduğu inkılap düşüncesini öğrenciler ve gençler üzerinden sağlam temellere oturtmayı hedeflemiştir.²³ 30 Mayıs 1947 ve 6 Haziran 1947 tarihli sayılarında da aynı başlıkla yeniden aynı soru ile 100 kişilik bir anket düzenlenmiştir. Anket sonucu ortaya çıkan cevapların değişmediği görülmüştür.²⁴ 17 Ekim 1947 tarihli sayısında ise anket sonuçlarının neticeleri açıklanmıştır. Büyük Doğu neticeyi şu şekilde okuyucuları ile buluşturmuştur:

17 Necip Fazıl Kısakürek, “Türk Papazı”, *Büyük Doğu*, C.2, S. 16, 31 Aralık 1943, s.2.

18 Kısakürek, *a.g.m.*, s.2.

19 Kısakürek, *a.g.m.*, s.2.

20 Necip Fazıl Kısakürek “Ve Senin Neslin”, *Büyük Doğu*, C. 13, S. 1, 25 Ocak 1946, s. 11.

21 Kısakürek, *a.g.m.*, s.11.

22 Kısakürek, *a.g.m.*, s.11.

23 “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.64, S.2, 23 Mayıs 1947, s. 13.

24 “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.65, S.2, 30 Mayıs 1947, s. 13.; “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.66, S.2, 6 Haziran 1947, s. 13.

“Gençliğin ruhu gerçek ideal noktasından doyurulmuş, tatmin edilmiş değildir. Gençlik, ruhunda din iştiyak ve hasreti taşıdığını avaz avaz haykırmaktadır. Gençlik, muhitini maneviyat bakımından büyük bir inkılabı muhtaç görmektedir. Efendiler, gençliğe takmak istediğiniz sahte çehreler bakımından elinizden geleni ardınıza koymayabilirsiniz. Fakat gençliğin gerçek sesi ve ruhu şu noktada toplanmaktadır: İdealizm! Din istiyorum! Gerçek inkılabı bekliyorum!”²⁵

CHP’ye inkılaplar üzerinden yüklenmeye devam eden Büyük Doğu’ya göre Türkiye’yi hurafelerden kurtarmak için içtimai ve siyasi inkılaplar gerçekleştirilmiştir. Bu inkılapların tatbik noktasında ise olağanüstü bazı önlemler alınmıştır. Ancak bu sırada Türk halkının henüz “cahil” olduğu aşikârdır. Üstelik dış tehlikeler de henüz geçmiş değildir. Kısakürek’e göre yeni neslin ve tüm vatandaşların yapılan inkılap hareketlerine karşı mukavemet göstermemesinin başlıca sebepleri arasında bugünkü gibi söz, yazı ve fıkra serbestisinin mümkün olamaması yer almaktadır. Bu bağlamda inkılapların tatbiki sürecinde neşrin yaygın olması durumunda ne devlet, Cumhuriyet şeklini alabilir, ne medeni kanun kabul edilir, ne tekkeler²⁶ kapatılır, ne tesettür kalkar, ne şapka giyilir, ne de harfler değişebilirdi.²⁷ Büyük Doğu’nun tüm bu eleştirilerine karşın Türk Devleti’nin yeni nesle yapılan inkılapların aşılmasına adına büyük bir faaliyet içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, 20 Mayıs 1934 tarihli Mustafa Kemal Paşa imzalı kararnameye bakıldığında Ankara’da lise ve yüksekokullarda okutulacak inkılap tarihi dersleri hakkında önemli bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Buna göre İstanbul Üniversitesi’nde okutulan Türk inkılap tarihi dersleri Ankara yükseköğrenim öğrencileri için de mecbur hale getirilmiş ve bu dersleri gören öğrencilere devam mecburiyeti getirilmiştir. Derslerin halkevlerinde ve herkesin en müsait olduğu saat olan 17.30’da verilmesi noktasında karar alınmıştır.²⁸ Yine Darülfünun dersleri arasına 13 Ocak 1926 tarihli karar ile Türk İnkılap Tarihi derslerinin de konulması kararlaştırılmıştır.²⁹ Ayrıca verilecek dersler belirli bir takvime bağlanmıştır.³⁰ Böylece genç neslin Türk İnkılabı hakkında, alanında uzman kişiler tarafından kapsamlı bir bilgi dağarcığına sahip olmaları amaçlanmıştır. Öte yandan bir taraftan genç nesle Türk inkılap bilinci aşılarmaya çalışılırken öte yandan da Türk İnkılabı adı altında yayın yapan ancak söylemleri ile Türk İnkılabına zarar verdiğine inanılan bazı yayınların da yayın hayatına son verildiği görülmektedir. Bu duruma örnek olarak İstanbul’da yayın yapan “*Milli İnkılap*” isimli mecmuanın ülke içi ve dışında menfi tesirler yarattığının tespit edilmesi üzerine yayın hayatının durdurulması gösterilebilir.³¹ Bu gibi girişimlerin önüne geçmek adına Türk İnkılabı ile ilgili çeşitli konferanslar düzenlenerek düzenlenen bu konferans metinleri Halk evlerine dağıtılarak buradaki genç neslin istifadesine sunulmuştur.³²

25 “Gençliğin Çığılığı”, *Büyük Doğu*, C.68, S.3, 17 Ekim 1947, s. 13

26 Tekkeler 1925 yılında 677 sayılı kanun kapsamında kapatılmıştır. Bkz. Cem Apaydın, “Belgeler Işığında Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 32, 2017, s. 149.

27 Habil Âdem Pelister, “Son Çeyrek Asrın Muhasebesi”, *Büyük Doğu*, C. 78, S. 3, 30 Ocak 1948, s. 13.

28 *BCA*, 30.18.01.02.45.34.2.; *BCA*, 30.18.01.02.53.24.14.; *BCA*, 30.18.01.02.77.70.11.

29 *BCA*, 30.18.01.01.17.83.9.

30 *BCA*, 30.10.00.00.79.523.3.

31 *BCA*, 30.18.01.02.46.48.2.

32 *BCA*, 490.01.00.00.15.78.5.; *BCA*, 490.01.00.00.3.11.17.

2. Türk İnkılabı ve Manevi İnkışaf

Kimi değerlendirmelere göre Cumhuriyet, Tanzimat sürecinin bir devamıdır.³³ Ancak Kısakürek'e göre Tanzimat³⁴ döneminden itibaren gerçekleştirilen inkılap hareketleri Türk toplumuna manevi anlamda köklü bir değişim getirememiştir. Aksine Türk milletinin buhranı Tanzimat ile birlikte başlamıştır.³⁵ Bu durum karşısında Kısakürek'e göre Türk aydınlarının büyük bir kısmı bu değerlendirmeyi desteklerken azınlıkta kalan diğer kısmı ise bahse konu dönemden itibaren yapılan inkılap hareketleri ile manevi anlamda köklü bir oluşa ulaşıldığını iddia etmektedir. Kısakürek'in bu konu ile alakalı şu hükme vardığı anlaşılmaktadır: “*Türk münevveri, yüzde doksan beşi ile Tanzimat'tan beri yaptığımız inkılapların bizi bir oluşa vardırılmamış olduğunu bangır bangır haykırmakta.*”³⁶ Türk İnkılabının ülke ve millet açısından manevi bir çöküşü beraberinde getirdiğini savunan Kısakürek bu konuda şu ifadelerle yer vermiştir:

“*Türk İnkılabı yeni bir ahlak telakkisi gibi bir borçtan nefsinin muaf saydı. Aksine İnkılabın müdir kadrosunda bazı unsurlar şahsi ahlakları ile iyi misal teşkil etmekten uzak kaldılar. İçki, kumar, fuhuş, menfaat hırsı, dalkavukluk, samimiyetsizlik, adam kayırmak gibi menfi haller modalaştı. Üç katlı Türk evi, üst katta 80 yaşındaki büyük hanımın ağlaya ağlaya namaz kıldığı, orta katta 40 yaşındaki hanımefendinin âşıkları ve ahbabları ile poker oynadığı, alt katta 18 yaşındaki küçük beyin sving ahengiyle tepindiği garip bir tezat ve uygunsuzluk sergisi haline geldi.*”³⁷

Kısakürek'e göre Türk Milletinin “*manevi zindan rejimi*” son dört beş asırdır devam etmektedir. Bu “*zindan rejimi*” en kuvvetli karakterini son 150 senedir göstermekte, en bariz ifadesiyle de 50 yıldır karşımızda bulunmaktadır.³⁸

Türk İnkılabının manevi ahenkten yoksun olduğunu iddia eden Büyük Doğu bu konuda kendi döneminde yayın yapan Millet isimli bir dergiyi eleştirerek bahse konu derginin Türk İnkılabı ile ilgili iki farklı görüşüne yer vermiştir. Bu bağlamda Millet Dergisi'nin “*Bir Ruh ve Madde Kalkınmasının Ana Prensipleri*” isimli yazısına göre birkaç yüz sene önce Garplılaşmak şeklinde belirli şahıslar ve zümreler tarafından hayata geçirilmek istenilen inkılap hareketleri ne yazık ki sağlam temeller üzerine oturtulamamıştır. Dergi milletin ortak şuurundan ve ihtiyacından doğan ve bu geniş kaynaklardan beslenmesi gereken rejimin kısa bir süre içerisinde teşkilatlanmaya mecbur olduğunun altını çizmiştir.³⁹ Aynı dergi Türk İnkılabı konusunda ilki ile tezatlık ifade eden başka bir görüşe yer vererek son inkılabın Türk tarihinin önemli bir merhalesi ve temel taşlarından birisi olduğunu onun açtığı çığırın bir son değil sonsuzluğu ihtiva ettiği değerlendirmesini okuyucuları

33 Suat Burak, “Cumhuriyetin İlanından Sonra Türkiye’de İnkılap Algısı”, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, C. 1, S. 1, 2018, s. 31.

34 Kısakürek Tanzimat dönemi ve bu dönemin önde gelen simaları arasında yer alan Mustafa Reşit Paşa hakkında şu ifadelerle yer vermiştir: “Adının başına büyük sıfatı eklenen Mustafa Reşit Paşa’dan beri başımıza musallat, boyacı küpü işçisi çeyrek aydınlar. Ne çektik ne çekiyorsak hep bunlardan... Sahte kahramanlar yolunu açan sahte inkılapçı Mustafa Reşit Paşa, bizzat bu satıhçı çeyrek aydın tipinin folluk yumurtasıdır.” Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Çerçeve 4, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1996, s. 145.*

35 Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolojya Örgüsü, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1986, s. 50.*

36 Necip Fazıl Kısakürek, “Netice ve Teşhis”, *Büyük Doğu, C.1, S. 4, 8 Ekim 1943, s. 4.*

37 Necip Fazıl Kısakürek “Ve Tarihçe”, *Büyük Doğu, C. 30, S. 1, 24 Mayıs 1946, s.11.*

38 Necip Fazıl Kısakürek, *Sahte Kahramanlar, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1996, s. 9.*

39 M. Feyzi Denizalan, “Tezatlar Panoraması”, *Büyük Doğu, C. 83, S: 3, 5 Mart 1948, s. 8.*

ile buluşturmuştur.⁴⁰ Büyük Doğu bu tezatlığı gündeme taşıyarak, inkılap ile ilgili farklı yayın kuruluşlarının dahi görüş farklılıklarında olduklarını ve tam manası ile inkılap savunuculuğu içinde olmadıklarını vurgulamaya çalışmıştır.

Kısakürek Türk İnkılabı ve manevi inkişaf arasındaki bağlantıyı üç örnekle özetlemeye çalışmıştır. Buna göre Tanzimat hareketi dinin merkezinde olmasa dahi, “*aciz*”, “*şaşkın*” ve “*kısır*” bir röfarmacı harekettir. Meşrutiyet⁴¹ ise bahse konu bu röfarmacılığın daha az “*şaşkın*” fakat daha çok “*idraksiz*”, “*garp züppelerinin elinde olan*” bir hareketi temsil etmektedir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise röformacılık iyice bozularak Batıyı kökünden benimseme hareketine dönüşmüştür. Tüm bunlar ışığında Kısakürek’e göre suni ışıklar ne kadar zengin olursa olsun güneşini kaybetmiş bir bölgenin vahim durumu gibi Türkiye’nin ufkunda kara bulutlar peyda olmuştur. Burada temel eksiklik din ve iman unsurlarıdır ve bu eksikliğin fark edilmesi üzerine yeni bir sınıf oluşumu gerçekleştirilmiştir. Bu sınıf dini bilgilerinin önemli görüldüğü yeni röformculardır.⁴² Ancak Kısakürek’e göre bu sınıfın din bilgisi halkı müspet değil menfi yönde etkilemiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki Kısakürek’e göre inkılap hareketleri manevi unsurlardan beslenmemektedir. Üstelik bu açığı kapatmak için toplum içerisinde devlet kontrolünde oluşturulan yeni sınıf ise dini kaideler ile ters düşen bir ideolojiye sahiptir.⁴³

Öte yandan Kısakürek inkılapların Türk ahlakı ile çatışma içerisinde olduğu görüşünü savunmaktadır. Buna göre “*Misilsiz bir kurtuluş hamlesine dayanan inkılabımız*” Türk milletine manevi bir istikamet çizememiştir. Böyle bir yol haritasının olmamasından yakınan Kısakürek var olan bu yokluğu şu ifadelerle dile getirmiştir: “İnkılabımızın bize gösterebileceği bütün, tamam, eksiksiz ve tezatsız bir ahlak telakkisi var mıdır? Varsa nedir? Bunun kitabı, örgüsü, kanunu, ananesi, tatbik sahası nerededir? Ayrıca bütün cemiyetin topyekûn ruhunu teskin eden mukaddesatın dayandığı iman ve mefkûre zeminimiz üzerinde neler var? Yahut neler yok?”⁴⁴ Bu bağlamda Kısakürek, inkılaplarla zayıfladığını düşündüğü ahlaki yapıda nelerin yok olduğunu sıralamıştır. Bu unsurlar başboşluk, imansızlık, şüphe, inkâr, insiyaklık ve nefsanilik olarak gösterilebilir.⁴⁵ Özetle Kısakürek, yapılan inkılapların manevi unsurların çoğundan mahrum olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Ona göre asıl kurtuluş ahlak kavramının tam manası ile kazanılması ile kazanılmış

40 Denizalan, *a.g.m.*, s.8.

41 Kısakürek meşrutiyet dönemini şu şekilde tasvir etmiştir: Bizde hürriyet ve demokrasi, Meşrutiyete kadar kendisini çölde hayal edenlerin serabıdır. Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Türkiye’nin Manzarası*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1995, s. 8.

42 Büyük Doğu’da bahse konu Röformacılar şu şekilde tasvir edilmiştir: “Bunlara göre din lazımdır elbette Allah’a inanılır. Peygamber bazılarınca lüzumludur bazılarınca değildir. Kuran bazılarınca Allah’ın kitabıdır bazılarınca değildir. Peygamberi ve Allah’ın kitabını tanıyanlar için bile günde beş vakit namaz lüzumsuzdur. Namazın şekli iptidaidir. Abdest imkânsızdır. Kıran her dilde kurandır. Kuranda malum ibadetlerin birçoğuna ait sarahat yoktur. Bunların hepsi ham yobazlar tarafından icat edilmiştir. Hadisler hep uydurmadır. Aklın kabul etmediği hiçbir şey doğru olamaz. Şeriat hükümlerinin cemiyet kanunları yerine geçmesi manasızdır. Henüz seslerini işitebilecek hale gelmemiş olsalar da yarın birdenbire zuhurları pek muhtemel olan yeni devrin röformacıları, bugün tam dinsizlerle tam dindarlar arasında bir köprü vazifesindedirler. Aralarında milletvekilleri, profesörler, doktorlar, muharrirler, mühendisler, avukatlar ve daha neler neler vardır.” Bkz. “İslam İnkılabı-Röformacılar”, *Büyük Doğu*, C. 12, S. 5, 30 Aralık 1949, s. 2.

43 *a.g.m.* s. 2.

44 Necip Fazıl Kısakürek, “Ahlak Davamız”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 15, 24 Aralık 1943, s. 5.

45 Kısakürek, *a.g.m.*, s.5.

olacaktır. Büyük Doğu'da sıklıkla tekrarlandığı gibi ona göre Batı'ya karşı kazanılan tek zafer madde planından ibarettir. Zaman planda ise Cumhuriyet dönemi kendisini “kopyacılığa” teslim etmiştir.⁴⁶ Kısakürek işaret ettiği bu kopyacılığı şu şekilde ifade etmiştir: “*Maddesini Batı'nın pençesinden kurtarmasına karşılık ruhunu topyekûn, muhasebesiz ve murakabesiz kopyacılık ukdesine teslim etmiş, büyük hamlesinin sanat ve ideologyasından öksüz yaşamış, böylece zaman lanını asırlardır kıızışan bir ruh iflasının en şiddetli sağanağı altında her zamankinden daha boş ve daha harap idrake başlamıştır.*”⁴⁷ Tüm bunlar ışığında uyutulduğuna inanılan Türk Milletinin artık uyanması gerektiğini savunan Kısakürek konu ile ilgili şu ifadelerle yer vermiştir: “*Ey Türk uyan! Arada bir uyandırılmak bahanesiyle büsbütün yatırıldığı asırlık uykudan kalk. Avrupalılaştırmak, medenileşmek, muasırlaşmak gibi sana bu gayenin hakikat ve hâkimiyetini değil de, yalanını ve mahkûmiyetini aşıl原因an bütün dolandırıcı tertiplerin bayılıcı gazlarından silkin!*”⁴⁸ Bu bağlamda Kısakürek, Türk İnkılabının manevi sahada eksik kaldığını ve bu doğrultuda ilerleme ve medenileşme gibi mefhumların esas muhtevasının Türk milletine öğretilmeyip, kendi anlayışlarında bir yenileşme hareketi başlatıldığına dikkat çekmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de Türk milletine karşı yapılan bu hareketi “*dolandırıcı bir tertip*” olarak nitelemiştir. Bu değerlendirmeye karşılık Mustafa Kemal Paşa'nın inkılap tanımlaması şu şekildedir: “*Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağımıza uygun, bütün mana ve şekli ile medeni bir toplum haline ulaştırmaktır. İnkılaplarımızın temel prensibi budur.*”⁴⁹ Kısakürek ise Mustafa Kemal Paşa'nın ortaya koyduğu bu ilkelerin Türk ve İslam kültürü ile yoğrulmamış olmasının menfi neticelere yol açacağı görüşünü savunmaktadır.

3. Türk İnkılabı, Yabancılar ve Fikir Adamları

Kısakürek'e göre Türk İnkılabının yabancı tesirinin etkisi altında kalınması kabul edilemez bir durumdur. Türkiye'de yapılan yenilik ve inkılaplarda mihmendar olarak yabancı tesirine işaret eden Kısakürek bu düşüncesini şu sözlerle dile getirmiştir: “*Eğer sinekler arasında arılaşmak, solucanlar arasında yılanlaşmak, eşekler arasında katırlaşmak diye birer dava olsaydı içlerinde arıdan, yilandan veya katırdan birer yabancı mütehassıs bulunurdu.*”⁵⁰ Bu bağlamda Kısakürek, yapılan inkılap hareketlerinde maddecî⁵¹ olduklarını iddia ettiği yabancı tesirine kesin bir şekilde karşı çıkarak inkılaplar noktasında dışardan çare aramanın nafi bir çaba olduğunun altını çizmektedir. Bu durumu örneklerle açıklama yoluna giden Kısakürek şu ifadelerle yer vermiştir: “*Kuru zanaat ve basit teknika çerçevesi bir tarafa, hele saf ilim ve sanat planına yabancı mütehassıs dikmek kısır bir kocanın yatağına mütehassıs bir erkek, bir milletin kendisine mütehassıs⁵² inkılapçı*

46 “Kendi Mizanımız”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 9, 12 Kasım 1943, s. 2.

47 a.g.m. s. 2.

48 Necip Fazıl Kısakürek, “*Uyan!*”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 7, 25 Kasım 1949, s. 3.

49 Bekir Sıtkı Baykal, “Atatürk ve İnkılap”, *Belleten*, C. 47, S. 188, 1983, s. 898.; Yapılan kimi değerlendirmelere göre ise Mustafa Kemal Paşa'nın “Türk İnkılabının başından itibaren sistemli ve planlı bir hareketle bir düşünce bütününe ulaşmasını ancak onun daha önceden bilgi birikimi ve deneyimine sahip olmasıyla” anlaşılabilirliğine yer verilmiştir. Bkz. Taner Aslan, “Mustafa Kemal'de İnkılap Düşüncesinin Oluşumu ve Gelişimi”, *Erdem Dergisi*, S. 53, 2009, s. 20.

50 Necip Fazıl Kısakürek, “Yabancı Mütehassıs”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 2 Kasım 1945, s. 11.

51 “Batı Nedir”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 3, 1 Ekim 1943, s.2.

52 Necip Fazıl Kısakürek, yabancı eli ile bir takım yenilik faaliyetlerine girişilmesine 18 Şubat 1944 tarihli Dua yazısı ile farkındalık yaratmak istemiştir. Yazıda şu ifadelerle yer vermiştir: “Allah'ım, İstanbul'un fethinden beri dört gözle beklediğimiz müspet bilgi kahramanlarımız bölük bölük akın etse de, yirminci

ısmarlamasından farksızdır.”⁵³ Kısakürek’in işaret ettiği yabancı mütehassıs mevzusu Büyük Doğu yazarlarından M. Faruk Gürtunca’nın da dikkatini çekmiştir. Gürtunca’ya göre Türk milletinde ve idarecilerinde kendine güvenememe duygusu hâkim durumdadır. Özellikle ilim ve sanat alanında yabancı uzmanlara sıklıkla başvurulduğu bilinen Cumhuriyet idaresini eleştiren Gürtunca’ya göre ilim ve güzel sanatlar bir milletin kendi öz kaynaklarının birer ürünüdür. Bu konuda yardımlarına başvuru yabancı uzmanlar ise ancak “kalıplaşmış”, “donmuş” ve “ruhi alakalarını kaybetmiş” birer teknik şubeden ibarettir. Gürtunca, İstiklal Savaşının Türk Milletinin kendi iradesi ve sonsuz güveni ile birlikte kazanılmasına rağmen, kurtarılan vatan sathının inkılap sürecinde farklı alanlarda görüşlerine başvuru uzmanlarla ters bir seyirde istikamet aldığını anlatmaya çalışmaktadır. Düşüncesini Mustafa Kemal Paşa özelinde somutlaştırmaya çalışan Gürtunca’ya göre milli kahramanımız Mustafa Kemal Paşa mekân planında ülkeyi düşman işgalinden kurtardıktan sonra, zaman planında yabancı mütehassıslara nasıl olurda tahammül etmiştir. Yazara göre bu izahı güç bir durumdur.⁵⁴ Yine Kısakürek’in 24 Mart 1944’te kaleme aldığı Duyun-u Umumiye yazısı Türk İnkılabı ile Batı taklitçiliği arasında doğrudan bir ilişki kurmaktadır. Buna göre, yabancı etkiler ve medeniyetler karşısında “körü körüne teslim olmanın ruhunu ifadede” Duyun-u Umumiye bir “şaheserdir.” Yapılan yenilik hareketlerinde Avrupa’yı temel almak demek Kısakürek’e göre “İraden yok! İrademe teslim ol!” anlayışını temsil etmektedir. Tüm bunlar ışığında Kısakürek, “içerisine milli benlik katılmamış her taklit hareketini manevi bir Duyun-u Umumiye” olarak görmektedir.⁵⁵ Bir Misal isimli yazısında ise Kısakürek, yapılan inkılaplarda Batı’yı⁵⁶ temel almayı yine eleştirerek yapılan inkılap hareketlerini ruha tesir edemeden üstün körü yapılan kopyacılık hareketi olarak nitelemiştir.⁵⁷ Zira Kısakürek, Avrupa kaynaklı yenilik hareketlerinden Türk milletine bir “ruh” ve “iman” yoğurabileceği kanaati taşımamaktadır.⁵⁸

Büyük Doğu yazarlarından Burhan Belge ise Türk İnkılabının sağlam bir fikir kubbesi altına alınmasının ve bunun ardından icraya geçilmesinin yararından bahsetmektedir. Belge, bunun aksinin olması durumunda elde edilen maddi ve manevi kazançların çürümeye yüz tutacağı uyarısında bulunmuştur. Öte yandan Belge, Türk inkılap hareketlerinin yapılması sürecinde fikir adamlarının görüşlerinin alınmadığı kanaatindedir. Buna göre Türk İnkılabı iş adamları ya da politikacıların kararları ile gerçekleştirilemeyecek kadar önem ihtiva etmektedir. Bu nedenle Türk İnkılabının inşasında fikir adamlarının görüşleri azımsanmayacak kadar kuvvetlidir. Belge, inkılap sürecinde fikir adamlarının görüşlerinin idare tarafından “idrar tahlillerinden daha az mühim” görüldüğünü iddia etmiştir. Türk İnkılabının hayata geçirilmesinde Türk Devleti elbetteki fikir adamlarının görüşlerine önem göstermiştir. Ancak yapılması kararlaştırılan inkılap hareketlerine

asır aletleri öz elimizle yapılırsa ve Avrupalının elinde yalnız vahşileri hayran edici bir sihirbaz değneği olmaktan çıksa.” Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, “Dua”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 19, 18 Şubat 1944, s. 2.

- 53 Necip Fazıl Kısakürek, “Yabancı Mütehassıs”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 2 Kasım 1945, s. 11.
- 54 M. Faruk Gürtunca, “Yabancı Mütehassıs Derdimiz”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 7, 29 Ekim 1943, s. 3.
- 55 Necip Fazıl Kısakürek, “Duyun-u Umumiye Ruh”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 24, 24 Mart 1944, s. 2.
- 56 Necip Fazıl Kısakürek Batı’yı referans alan yenilik hareketleri ile ilgili şu ifadelere yer vermiştir: “Pislik arasındaki odun yığınının gizli bir köşesinde tek bir kıvılcım. Odunların üstüne yıllar ve asırlardır, yağmadık dolu, düşmedik kar kalmadı. Odunların küf basmış, pas tutmuş, rutubet bürümüş, üstelik Garp dünyasının bütün kanalizasyonları bu odunların üzerine akmıştır.” Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Rapor 7-9*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, s. 16.
- 57 Necip Fazıl Kısakürek, “Bir Misal”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 25, 31 Mart 1944, s. 2.
- 58 Necip Fazıl Kısakürek, *Rapor 10-13*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1993, s. 140.

aksi yönde görüş beyan eden fikir adamlarının görüş ve düşünceleri geri plana itilmiş olabilir.⁵⁹ Belge'nin işaret ettiği fikir adamları devlet politikası ile ters yönde seyir izleyen fikir adamlarının değerlendirmelerinden ibarettir. Bu bağlamda Belge'ye göre inkılap hareketleri sırasında bahse konu fikir adamları saha dışına itilmiştir.⁶⁰ Öyle ki, Belge yaşanan bu durumu şu ifadelerle açıklamıştır: “*O kadar ki, bugün süpürge yapıp satsanız yaşarsınız da, fikir yapmaya kalkışırsanız sinek gibi uzaklaştırılırsınız. Tıpkı sinek gibi, resmi fikir ve kültür imarethanelerinden birinin ballı kâğıdı üzerine konup, orada yalanarak ve hareketsizce ömrünüzü tamam edersiniz.*”⁶¹ Belge bu suretle inkılap hareketleri sırasında fikir adamları arasında ayrımcılık yapıldığını ve “*içtihatlarında celadet sahibi, dövüşken ve erkek fikir adamının yerini bu suretle, uysal, ulusal, dışi münevver almıştır. Her yerde ve her hususta*”⁶² ifadelerine yer vermiştir. Tüm bunlar neticesinde ise Belge şu değerlendirme ile inkılap hareketleri konusundaki kati görüşünü beyan etmiştir.

“Koca bir inkılap cihazını ve ananesini temsil eden devletin bir iki itiraz ve muhalefet şamatası karşısında kem küm edince dilsiz kalmasını konuşunca da şirretlik hissi bırakmasını hayretle karşılamamak lazımdır. İnkılaplar, öyle fikre pehrizli mansup başmuharrirlerin basit bir itaat ya da sadakat ahlakı ile müdafaa edilemez. İnkılapları yaşatan fikirdir. Fikre itibar mütefekkiye de salahiyet payı ayırmayan hareketler bir inkılap olarak doğsalara bile gerçek manada bir irtica olarak nihayetlenir.”⁶³

Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu'nun 21 Aralık 1945 tarihli sayısında ünlü düşünür Goethe'nin inkılabın muhteviyatı ile ilgili düşüncesine yer verilmesi ise manidardır. Goethe'nin inkılap ile ilgili Büyük Doğu'da yer verilen değerlendirmesi şu şekildedir: “*Bir millete, yüreğinde kökleri ve ihtiyacı bulunmaksızın tatbik edilecek her yenilik tecrübesi cinnetten farklı değildir. Bu tarzdaki her ihtilal ve inkılap mutlaka akamete uğramaya mahkûmdur.*”⁶⁴ Buradan hareketle Büyük

59 Bu konu ile alakalı olarak Büyük Doğu'nun 12 Temmuz 1946 tarihli sayısında şu ifadelere yer verilmiştir: “Memleketi dilediği gibi idare etmek inhisarını elinde bulunduran iktidar partilerinin, bütün fazilet ve meziyetleri kendilerine hasrederek kendilerinden olmayanlara şüpheli gözle bakmak, etrafa çamur atmak âdetinden artık vaz geçmeliyiz. Meşrutiyet inkılabından sonra idare başına geçen bütün iktidar partileri kendilerini dev aynasında görmelerinin doğurduğu korkunç, hatta gülünç bir benlik buhranına tutularak tereddi etmişlerdi. Bu inhiraf yüzünden bizde muvafakat, daima vatanseverdir, hamiyet sahibidir, her şeyi bilir, her işte muvaffak olur, hatadan salimdir, kararlarında daima haklıdır, adildir, zekidir hatta dâhidir. Evet, insanüstü bir takım yüksek vasıflar ki, iktidar partilerinin en cahil, en ahlaqsız, en budala mensuplarında bile bol bol vardır. Buna mukabil, kendilerini tenkit cüretinde bulunan en namuslu, en vatanperver, en zeki ve muktedir vatandaşlar da dâhil olmak üzere bütün muhalifler ya vatan haini bir alçak, ya menfaat düşkününü bir ahlaqsız, liyakatten mahrum bir cahil, fena kalpli bir hilekâr yahut elinden iş gelmez bir sersem, budala...” Bkz. “Beklediğimiz İnkılap”, *Büyük Doğu*, C.37, S.1, 12 Temmuz 1946, s.2.

60 Burhan Belge, “Niçin Böyle Kaldık”, *Büyük Doğu*, S.1, C. 2, 29 Kasım 1945, s. 8.

61 Belge, *a.g.m.*, s.8.

62 Belge, *a.g.m.*, s.8.

63 Belge, *a.g.m.*, s.8.; Büyük Doğu'nun dikkat çektiği toplumun geniş kesimlerine hitap eden fikir adamları ile istişare yapılmadan inkılap hareketlerine kalkışılması iddiasına Necip Fazıl Kısakürek de katılmıştır. DP döneminin ilk aylarında Türkçe ezan uygulaması noktasında bu uygulamanın yanlışlığını eleştiren Kısakürek: “İşte Allah'ın, Peygamberin, dinin, kubbenin, mihrabın, ecdadın, nihayet şehit Mehmetçiğin razı olup olmadığı sorulmadan emir olunan işlerin başlıcalarından birisi” şeklinde ifadeler kullanarak, Türkçe ezan uygulamasının halkın bu yönde bir talebi olmaksızın ve halka sorulmaksızın yapılmış olduğunun altını çizmek istemiştir. Bkz. Dedektif X Bir, “O ve Onlardan Biri”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 23, 25 Ağustos 1950, s.11.

64 “Sen Ey Hakikat”, *Büyük Doğu*, C.8, S.1, 21 Aralık 1945, s. 9.

Doğu, Türk İnkılabını Türk milletinin ihtiyaçlarına binaen yine Türk mütefekkirlerin görüş ve düşünceleri dışında yapılmış bir hareket olarak görmemekte bilakis Türk İnkılabını kendi kökleri dışında bir arayışın ürünü olarak değerlendirmektedir. Büyük Doğu'nun karşı geldiği hususlara karşın yabancı memleketlerin Türk İnkılabının tatbikinden memnun olduğu anlaşılmaktadır. Bu duruma örnek olarak 19 Ekim 1933 tarihli Hariciye Vekâleti tarafından Başvekâlete gönderilen yazıda Macar Hariciye Nazırı Andre Puky'nin Türkiye'nin Budapeşte Elçisine Türk İnkılabından duydukları memnuniyeti aktarması verilebilir.⁶⁵ Aynı şekilde Hariciye Vekâleti tarafından 14 Aralık 1933 tarihinde Başvekâlete gönderilen yazıda Fransa Başbakanı Herriot'un Türk İnkılabından duyduğu memnuniyet dile getirilmiştir. Buna göre Herriot, Mustafa Kemal Paşa'nın içtimai, idari, kültürel, medeni, dil ve tarih alanlarında meydana getirdiği inkılaplardan son derece memnun olmuştur. Bu doğrultuda Herriot'a göre Mustafa Kemal Paşa diktatörlükle asla alakası olmayan liberal bir demokrasi tesis etmeye çalışmaktadır.⁶⁶ Öte yandan Türk Devleti'nin, yapılan inkılap hareketlerini yabancılara anlatmak adına bazı girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda Hilmi Malik Evren isimli yazarın Türkiye'de yapılan inkılap hareketlerini Anglo Sakson dünyasına anlatabilmek adına İngilizce bir eser ortaya koyması ve bunun da devlet tarafından desteklenmesi örnek olarak gösterilebilir.⁶⁷ Ayrıca Türk İnkılabının dış ülkeler tarafından daha yakından görünümün sağlanması ve doğru bir şekilde aktarımının yapılması, Türk İnkılabı ve müesseselerinin yakından tetkik edilmesi amacıyla yabancı basın mensuplarının Türkiye'ye gelmelerine izin verilmiştir. Bu duruma örnek olarak 26 Haziran 1938 tarihli kararla, içlerinde Suriye Maarif Müfettişinin de bulunduğu bir takım gazetecinin bahse konu maksatla Türkiye'ye gelmelerine izin verilmesi gösterilebilir.⁶⁸

4. Büyük Doğu'ya Göre Beklenen İnkılap

Büyük Doğu'ya göre Türk milleti 380 yıldan beri inkılap ve bir inkılapçı beklemektedir. Bahse konu değerlendirmenin yapıldığı 1946 yılı baz alındığında 1566 yılından beridir Türk milleti gerçek manada bir inkılap hareketi gerçekleştirememiştir. Bu değerlendirmenin Cumhuriyet dönemi inkılap hareketlerini de kapsadığı düşünüldüğünde Büyük Doğu'nun, Atatürk inkılaplarını da gerçek manada bir inkılap hareketi olarak görmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Zira Büyük Doğu Cemiyeti'nin Kayseri Şubesi Açılışında konuşan Kısakürek şu ifadelerle yer vermiştir: “*Hakkı adına didindiğimiz ve yırttığımız Anadolu, birbiri içinde kolay kolay barınmayan ve çok defa birbirini yiyen toplayıcı kıymetlerin ulvi ahengine hasret çekiyor. Biricik hastalığımız bu noktada. İnkılap, inkılapların inkılabı. Laf inkılabı değil hakikat inkılabı. Anadolu ve Anadoluşunu tam ve gerçek bir oluş davası etrafında bir mesut ahenge ulaştırabilmekten ibaret.*”⁶⁹ Büyük Doğu'ya göre Kanuni Sultan Süleyman'ın vefatından itibaren Türk milleti tam ve kusursuz bir şekilde yapılmış inkılap beklemektedir. Daha da açık bir şekilde belirtmek gerekirse Büyük Doğu bahse konu 380 yıllık bekleyişi kısımlara ayırmıştır. Buna göre Türk milletinin inkılap bekleyiş devresini 4 bölüme ayırmak gerekir. Bu bölümlerden ilki Sultan II. Selim'den Tanzimat dönemine kadar 273 sene, ikincisi Tanzimat'tan Meşrutiyet dönemine kadar 69 sene, üçüncüsü Meşrutiyet'ten I. Dünya Savaşı dönemine kadar 10 sene ve dördüncüsü İstiklal Harbinden 1946'ya kadar 28 senelik bir süreci ihtiva

65 BCA, 30.10.00.00.232.564.20.

66 BCA, 30.10.00.00.244.651.20.

67 BCA, 30.10.00.00.84.554.11.

68 BCA, 30.10.00.00.200.369.3.

69 Necip Fazıl Kısakürek, “Açılış Hitabesi”, *Büyük Doğu*, C. 5, S: 19, 17 Şubat 1950, s. 15.

etmektedir. 273 yıllık birinci bölümde Türk milleti kendi kendisinden uzaklaşma süreci yaşamıştır. Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde ise Türk milleti kendi kendini kaybetmeye başlamıştır.⁷⁰ Kısakürek'e göre Tanzimat döneminden itibaren hiçbir asrın, hiçbir yılın, hiçbir ayın, hiçbir günün ve hiçbir saatinde Türk milletine gereken uyandırma hamlesi görülmemiştir.⁷¹ Büyük Doğu bu değerlendirmesini bir adım öteye taşıyarak ikinci, üçüncü ve dördüncü dönem Türk İnkılabını “şahsiyetsiz” ve “asliyetsiz” olarak nitelemiştir. Buradan hareketle Büyük Doğu, Tanzimat yenileşmesi ile birlikte Türk milletinin kaybolmaya başladığını, Meşrutiyet dönemi ile birlikte basit idare şekillerinde teselli arandığını ve kayboluşun derinleştiğini son olarak Cumhuriyet dönemi inkılapları ile birlikte ise kayıpların hemen hemen artık bulunmaz bir hale geldiğini dile getirmiştir. Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu bu güne kadar yapılan ıslahat ve inkılapların yeterli olmadığını hatta yanlış bir uygulamanın ürünü olduğu tezini savunurken, beklenen inkılapçının ise ya XX. asrın ilk yarısında geleceğini ya da hiç gelmeyeceğini savunmaktadır.⁷² Büyük Doğu'ya göre asırlardır İslam ve Doğu âleminde dünya çapında bir mütefekkir, inkılapçı ve aksiyoncu çıkmamıştır.⁷³ Öte yandan Büyük Doğu bahse konu süreçte beklenen inkılap hareketinin muhtevasını şu cümlelerle tasvir etmiştir: “*Aklın bütün hak ve müesseselerini Garptan öğrenip tam hazmedip ve tam benimseyip bunu kendi öz ruhumuzun emrine vermekten başka bir işimiz ve çaremiz yoktur. Hiçbir ahmak taklit, ezbere tatbik, deri üstü ıslah ve yamalı bohça inkılabına inanmıyoruz.*”⁷⁴

Büyük Doğu Cumhuriyet inkılapları ile istenilen sonuca ulaşamadığı görüşünü benimsemektedir. Bu görüşünü klasik Osmanlı Devleti döneminden Cumhuriyet devrine kadar uzanan bir çizgide özetlemiştir. Buna göre daha önce de değinildiği üzere Türk milleti Kanuni Sultan Süleyman devrinden beri gerçek inkılabı beklemektedir. Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemi Kanuni Sultan Süleyman devrinden sonrasına dayanmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman'dan sonra başa geçen Sultan II. Selim ruh ve madde planında Türk milletinin hastalığını açık bir şekilde ortaya koymuştur.⁷⁵ Büyük Doğu Sultan II. Selim döneminden itibaren kaydedilen gerilemeyi şu ifadelerle açıklamıştır: “*Tek ve kaba bir hat şeklinde ifade bulmak lazım gelirse, Sarı Selim'den bugüne kadar boyuna toprak ve nüfus, hayatiyet ve nüfuz, ahlak ve iman kaydederek gelen gerileme grafiğimizi baş aşağı muntazam bir çizgi kabul etmekte hata yoktur.*”⁷⁶ Büyük Doğu'ya göre Türk milletinin ve devletin gerilemesine çözüm bulmak adına üç büyük girişim söz konusu olmuştur. Bunlar; Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet inkılaplarıdır. Ancak bu inkılap hareketleri gerilemeyi durduramadığı gibi büsbütün derinleştirmiş ve bu atmosferde Türk milleti bir “*heyelan*” şeklinde akmaya başlamıştır. Büyük Doğu bu çıkarımın ardından Cumhuriyet idare şekline hiçbir şekilde karşı olmadığını altını çizerek şu ifadelerle yer vermiştir:

“Cumhuriyet mefhumunun bütün dünyaca kabul edilmiş idare şekil ve prensibine karşı hiçbir düşmanlığımız olmadığını kayıt ve sadece bu devre içindeki ruhi kıymetler paniğini kast ederek belirtelim: Garbın akıl ve marifet seviyesine erişmeyi maymunvari bir kopya işi Tanzimat ve

70 “Beklediğimiz İnkılap”, *Büyük Doğu*, C.37, S.1, 12 Temmuz 1946, s.2.

71 Necip Fazıl Kısakürek, *Başmakalelerim 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1995, s. 125.

72 A.g.m. s.2.

73 Necip Fazıl Kısakürek, “Ya Bu Develeri Gütmeli, Ya...”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 17, 3 Şubat 1950, s. 2.

74 A.g.m. s.2.

75 “Gerçek İnkılap”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 4, 18 Mart 1949, s. 2.; Necip Fazıl Kısakürek, *İhtilal*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1977, s. 313.

76 “Gerçek İnkılap”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 4, 18 Mart 1949, s. 2.

nihayet adi bir mason oyunundan ibaret olan Meşrutiyetten sonra Türk cemiyeti, birdenbire tasfiye tehlikesi ile karşılaşınca artık hem maddede hem de ruhta kurtuluş zoru gibi muazzam bir borcu tarihten devralmış bulundu.”⁷⁷

Bu bağlamda Cumhuriyetin ilanından önce vatan savunmasının başarı ile neticelendirilmesine rağmen yapılan inkılap hareketleri ile bütün ruh planının “kökünden söküldüğü” görüşü savunulmuştur. Büyük Doğu, bu durumu, “*acaba bu hale getirilmek için mi kurtarıldık*” ifadeleri ile okuyucularına taşımıştır. Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu aranan inkılabın henüz gerçekleştirilmemiş olduğunun altını çizerek, bu durumun henüz gerçekleştirilememiş olmasından dolayı yaşadığı üzüntüyü şu cümlelerle ifade etmiştir: “*inkılap inkılap diye gerçek inkılap iflas ettirilmiştir.*”⁷⁸ Gerçek inkılabın gerçekleştirilmemiş olmasını üzüntüyle karşılayan Büyük Doğu ve Kısakürek “*Cumhuriyet İnkılabını inkılap olma hüviyetinden*” uzakta görmektedir.⁷⁹

Necip Fazıl Kısakürek beklenen inkılabı Büyük Doğu’ya yazdığı yazılarla ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak bu yazılardan en ilginçini Büyük Doğu’nun 19 Kasım 1943 tarihli “*Atatürk Dirilecektir*” isimli yazısı teşkil etmektedir. Zira yazıda Kısakürek, Atatürk’ün dirilmesi halinde dünya muhasebe ve muvazenesinde Türk milletine ait hakların terazi kefesine konulacağını ve o gün Türkiye’nin başında olan kişinin ise Atatürk’ten başkası olmayacağını dile getirmiştir. Özetle Kısakürek, Türk milletinin içindeki Atatürk’leri harekete geçirmesini istemektedir.⁸⁰ Devamında ise Kısakürek Türkiye’de yanlış giden bazı şeyleri eleştirirken şu anki yönetimin Atatürk anlayışının dışında hareket ettiğini anlatmaya çalışmıştır. Yani inkılapların ve devlet düzeninin tesisinde ortaya çıktığını iddia ettiği yönetsel yanlışlıkları mevcut hükümete yani İnönü’ye atfetmiştir. Ancak Büyük Doğu’nun 26 Kasım 1943 tarihli sayısında ismi verilmese de Türk İnkılabının kurucusu Mustafa Kemal Paşa’nın inkılap hareketi hedef alınarak şu ifadelerle yer verilmiştir:

“Buhranımızın iki büyük devresi var. Tanzimat’tan evvel Tanzimat’tan sonra. Bu devrelerin ilki Tanzimat’tan evvel bir iki asır ikincisi de Tanzimat’tan sonra bir asır boyunca. Buhranımızın ilk devresinde baş illetimiz, ham ve kaba softalıktır. İkinci devresinde de kör kütük hayranlık, şaşkınlık ve şahsiyetsizlik. Buhranımızın ilk devresinde nasıl İslamiyet’in vecd ve aşkı yerine yanlış anladığımız kabuğuna ve dış şekillerine esir isek, ikinci devresinde de Batı’nın belli maktalarını görmeden ve oluş sınırlarına ermeden yine kabuğuna ve dış şekillerine esir oluruz. Her iki devrenin de kahramanı, ham ve kaba softa olduğu halde bu iki ham ve kaba softa hakikatte birbirlerinin aynı olduklarından habersiz zahirde birbirine zıt iki temayül vesilesi ile birbirine düşmandır. Buhranımızın Tanzimat’tan sonrası kadrolaştırıcı ikinci büyük devresinde Tanzimat’tan Meşrutiyete Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Cumhuriyetten ikinci dünya harbine gelinceye kadar süren üç merhale, ufak tefek kemiyet farkları ile hesapsız ve kitapsız Batı’ya hayranlık dünyayı ve nefisini müşahede altına alamamak hastalığının yekpareleştiği bir bütündür.”⁸¹

Böylece Büyük Doğu beklenen inkılabın aksi yönünde bir seyir izlendiğini vurgulamaya çalışmıştır. Büyük Doğu’ya göre Türk İnkılabının eksikliklerini ortaya koymuş olmaları kendilerine “*inkılap düşmanı*” gibi yakıştırmaların yapılmasına neden olmuştur. Büyük Doğu bu konudaki

77 a.g.m. s. 2.

78 a.g.m. s. 2.

79 Kısakürek, *a.g.e.*, s. 325.

80 Necip Fazıl Kısakürek, “Atatürk Dirilecektir”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 10, 19 Kasım 1943, s.2.

81 “Bizim Buhranımız”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 11, 26 Kasım 1943, s.2.

savunmasını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Bize inkılap düşmanı diyenler! İnkılabın ne demek olduğunu ve ne olması gerektiğini öğrenmek istiyorsanız önümüzde dizelin. Biz, iyiyi, güzeli, sonsuzu bulmak ve onu sınımsız tutmak yolunda hudutsuz inkılapçıyız. Fakat sizin inkılap ve inkılapçılık maskesi altında korumak istediğiniz, rezalet, ahlaksızlık, köksüzlük ve şahsiyetsizlik mekanizmasıdır ki, bizim düşman olduğumuz şeydir! Böylece kötüyü, çirkini, faniyi tutmak yolunda mürteci ve muhafazakâr olan siz, inkılapçı olan ise biziz. Biz, Türk istiklal ve inkılabının kendi öz hakikatine kavuşması için hasretle beklediği son iş ve fikir hamlesiyiz.”⁸²

Böylece Büyük Doğu, CHP'nin inkılap anlayışı ile kendisinin inkılap tasavvuru arasında önemli bir fark olduğunu ve doğru olanın Büyük Doğu çizgisinde bir inkılap anlayışının benimsenmiş olmasında yattığını vurgulamıştır. Yine Büyük Doğu, kendi inkılap anlayışı ile mevcuttaki Türk İnkılabı arasındaki farkları belirtirken yapılan inkılapların yanlışlıklarını ortaya koymasının kendilerine karşı “*inkılap düşmanı*”, “*yobaz*”, “*mürteci*” ve “*cahil*” gibi ithamlarda bulunulmasına yol açtığını dile getirmiştir. Ona göre göre; Büyük Doğu'nun, Cumhuriyetin “*kuru bir kelime*” ve “*basit bir kopya işi*” olmadığını iddia etmesi Büyük Doğu'nun Cumhuriyeti küçümsediği sonucunu doğurmuştur. Türk milletinin inkılap hareketlerinin yanlış bir yöntemle⁸³ gerçekleştirilmesinden zarar gördüğü tezini savunan Büyük Doğu'ya karşı, Türk halkını, “*sana küfreden bu adamı geber*” şeklinde bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Büyük Doğu'nun “*dün böyle değildik*” savına karşı ise “*dün saltanat vardı sen de saltanatçısın*” cevabı verilmiştir. Son olarak Allah kelimesinin dahi Tanrı şeklinde telaffuz edilmediği için Büyük Doğu'ya bu yönde sert eleştiriler geldiği dile getirilmiştir.⁸⁴

Türk Milletinin milli mücadele ile sadece madde planında kurtuluşa erdiğini defaatle tekrar eden Kısakürek, gerçek tarihin Mustafa Kemal ve arkadaşlarını Türk milletinin mekân planındaki en büyük kurtarıcısı olarak anacağına altını çizmiştir. Ancak burada kurtarma işleminin mekân planıyla sınırlı kaldığının anlatılmak istenilmesi, Kısakürek'in Cumhuriyetin ilanı ve sonraki süreçte husule gelen inkılap hareketlerinden memnun olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla kurtarma planı ona göre sadece madde planında kalmıştır.⁸⁵ Öte yandan haftalık çıkan Büyük Doğu'nun bahse konu sayısının Cumhuriyetin ilanının 20. yıl dönümüne gelmesi de manidardır.

4. Türk İnkılabının Türk Milletine Etkisi

Büyük Doğu'nun 31 Ekim 1947 tarihli sayısında Necip Fazıl Kısakürek'in kaleme aldığı “*24 Maddede 24 Yıl*” isimli yazısında Türk İnkılabının Türk Milleti üzerinde yaratmış olduğu olumsuz tesirlerin sıralandığı görülmektedir. Buna göre Türk İstiklal Harbi itibarıyla 1947 yılına kadar yaşanan gelişmeler maddeler halinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ana vatanın düşman işgalinden kurtarılması Türk Milletinin başarısına bağlanmıştır. Bu mücadeleyi Türk milletinin başardığı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak bu değerlendirmede Türk ordusunun lider kadrosunun ismen belirtilmemiş olması ve genel bir durum değerlendirmesi içerisinde yer alması farklı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Kronolojik sırayla yapılan değerlendirmeye göre TBMM'nin “*Hâkimiyet*

82 BCA, 490.01.00.00.1329.414.4.

83 Türk İnkılabının yöntemleri için Bkz. Cihat Akçakayalıoğlu, “Cumhuriyet Öncesine Genel Bir Bakış ve Atatürk İnkılabında Yöntem”, *Atatürk Araştırma Dergisi*, C. 3, S. 7, 1986, s. 192-194.

84 A.g.a.

85 Necip Fazıl Kısakürek, “Cumhuriyet”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 7, 29 Ekim 1943, s. 2

Milletindir” düsturuyla açılmış olması da eleştirilmiştir. Kısakürek bu durumu, “*Milletin hâkimiyeti kelimesinin duvarda, milletvekillerinin ensesi istikametinde kaldığı*” şeklinde ifadelerle dile getirmiştir.⁸⁶ Cumhuriyetin ilan edilmesi ise “*kopyacılık*” olarak nitelendirilmiştir. Laikliğin getirilmesi ise Kısakürek tarafından şiddetle eleştirilmiş ve bu durum “*dinin baltalanması*” olarak değerlendirilmiştir.⁸⁷ Öyle ki laiklik konusunda Kısakürek şu ifadelerle yer vermiştir: “*Bizde laiklik diye bangır bangır nara atanlar, bu mefhumun ne lügat manasını ne de siyasi ve içtimai delaletini bilirler. Onlara sorarsanız laiklik, dini dünyaya karıştırmamak dini dünyadan ayırmak ve bundan çıkan bir netice halinde onun ellerini kelepçelemek ve ağzını tıkamak demektir. Laiklik, Avrupalı kafasında bu değildir.*”⁸⁸ Hukuk anlamında yapılan inkılaplar arasında yer alan İslami usuldeki hak ve iş kanunu yerine İsviçre Medeni Kanununun alınması ve tatbik edilmesi ise Türk hukuku bağlamında büyük bir tezatlık olarak yorumlanmıştır. Kısakürek bu tezatlığı şu şekilde ifade etmiştir: “*Milli hüviyetimizle bu kanun arasında İsviçre ineğine nazaran Denizli horozunun bakım ve yem şartlarına benzer bir tezat doğdu.*”⁸⁹ Okullardan din ve ahlak derslerinin kaldırıldığını iddia eden Kısakürek’e göre bu uygulama ile genç neslin ruhunun hiçliğe emanet edildiği vurgulanmıştır. Kadın hakları kapsamında kadınlara tütün iççiliğinden hâkimliğe kadar devletin çeşitli kademelerinde istihdam hakkının verilmiş olması da Kısakürek’in eleştirilerine neden olmuştur. Bu bağlamda bu uygulamayı Kısakürek ev ve aile kavramının zarara uğratılması olarak yorumlanmıştır. Aynı şekilde şapka takmanın zorunlu haline getirilmesi Kısakürek tarafından, “*22 yıldır şapka⁹⁰ ruhlar bir tarafa kellelere bile uydurulmadı*” şeklinde eleştirilirken, Latin harflerinin kabul edilmesi ise okuryazarlık oranının ciddi bir sarsıntı geçirmesi olarak değerlendirilmiştir. Takvimde ve kılık kıyafet noktasında Batı’dan esinlenilmesi ise “*Bu papağan marifeti ve maymun zarafetinden en çok Garpli tiksindi*” şeklinde eleştirilmiştir. Tarih anlamında eski Türklerin araştırılması neticesinde “*ortaya ezel günlerinin idarecilerini Türkler diye gösteren bir tarih tezi atıldı*” ifadeleri kullanılarak bu konu da eleştirilmiş ve bu noktada “*parayla tutulmuş Garp âlimleri bu tezi alkışlarken tarih ilmi başını alıp Kaf Dağı’na kaçtı*”⁹¹ şeklindeki ifadelerle ortay atılan tarih tezlerinin gerçekleri yansıtmadığını söylemeye çalışmıştır. Türkçe içerisinde yer alan yabancı kelimeler yerine öz Türkçe kelimelerin bulunmaya çalışılması meselesini de eleştiren Kısakürek bu konu ile ilgili “*kurbağalarla akraba olduk*” ifadelerini kullanmış ve bu çalışmaları henüz insan

86 Necip Fazıl Kısakürek, “24 Maddede 24 Yıl”, *Büyük Doğu*, C. 70, S. 3, 31 Ekim 1947, s. 2.; Necip Fazıl Kısakürek, Çerçeve 2, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1998, s. 106-107.

87 Kısakürek, a.g.e., s. 107.

88 Necip Fazıl Kısakürek, Çerçeve 4, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1996, s. 233.

89 Kısakürek, a.g.m. s. 2.

90 Şapka ile ilgili Büyük Doğu yazarlarından Abdurrahim Zapsu şu ifadelerle yer vermiştir: “Medeniyet, en yüksek beşeri idealdir ve bunun kafalara konacak paçavralarla alakası yoktur. Önümüzden bom boş ve dimdızlak geçen kafalara ilim, fen, irfan, edep ve dünya görüşü koymaya çalışsanıza. Ne işiniz var paçavralarla. Başlara baş geçirin ve insanları kanunen yasak olmayan mevzularda, diledikleri manzarayı seçmekte serbest bırakın. Öbür türlü kendi acinizi göstermiş oluyorsunuz.” Bkz. Abdurrahim Zapsu, “Başın Derdi”, *Büyük Doğu*, C. 11, S. 5, 23 Aralık 1949, s. 9.

91 Kısakürek, a.g.m., s.2. ; Azmi Süslü’ye göre Mustafa Kemal Paşa’nın yapmış olduğu inkılaplardan birisi tarih alanında husule gelmiştir. Bu inkılapla birlikte yıllardan beridir ihmal edilmiş olan Türk tarih tezi yeniden ortaya konulmuştur. Bkz. Azmi Süslü, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihinin Kaynakları”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, 1989, s. 25.; Adı geçen inkılaplara karşı din görevlilerinin de çeşitli tarihlerde mukavemet ettiği görülmektedir. Bkz. Ömer Karakaş, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yönetimin Din Görevlilerinden Beklentileri ve Din Görevlilerinin İnkılaplar Karşısındaki Tutumu”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 3, 2014, s. 163.

gırtlğından çıkmamış, insan kulağına çarpmamış birer “*hırılı*” olarak nitelemiştir. Kısakürek kız ve erkek öğrencilerin toplu eğitim öğretim faaliyetlerine katılım sağlamanın önünün açılması ise sert bir şekilde eleştirilerek şu ifadelerle yer verilmiştir: “*Kız ve erkek talebeye hocaların gözleri önünde birbirinin iştahını kabartmak sanatından başka bir şey sevdirelmedi.*”⁹² Tüm bunlar ışığında son olarak bir değerlendirmede bulunan Kısakürek, sonuç olarak, Batıya karşı beni bana bırak yeter politikası takip edildiğini “*istiklalimizi verenin sonunda manen kölesi olduk*”⁹³ ifadeleri ile eleştirerek değerlendirmelerini neticelendirmiştir. Tüm bunlar ışığında Kısakürek 25 Nisan 1947 tarihli “İnanmıyoruz” isimli yazısında Cumhuriyet dönemi yapılan inkılap hareketlerine itimat edilmediğini dile getirmiştir. Kısakürek Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü dönemine eleştiriyi ihtiva eden yazısında şu ifadelerle yer vermiştir:

“Sen, ey bizi son çeyrek asırdan beri güden neslin idarecileri. Sana inanmıyoruz. Dünyayı bildiğine, Batıyı ve Doğuyu tanıdığına inanmıyoruz. Tarih iddiaların şöyle dursun bizzat içinde yetiştiğin Abdülhamit devrini anladığına inanmıyoruz. Bizzat kabul ve tetkik ettiğin ve hala bir türlü tek satır yazamadığın şu Latin harfleri ile eski harfler arasındaki muhasebeyi düsturlaştırabilirdiğine inanmıyoruz. Bizzat elinle başımıza geçirdiğin şu şapkayı kendi başın üzerinde durdurabilirdiğine inanmıyoruz. Çilesini çektiğin, ilerisini gördüğün, başlangıcını sezdiğin, sebebini düşündüğün, neticesini hesapladığın tek dava ve mesele olduğuna inanmıyoruz. Sen, ey bizi son çeyrek asırdan beri güden neslin idarecileri! Sana inanan tek kişi kalmadığını bile anladığına inanmıyoruz.”⁹⁴

Kısakürek’in düşünceleri doğrultusunda Büyük Doğu açık bir şekilde Tanzimat döneminden beri inkılap başlığı altında tatbik edilen bütün uygulamaların Türk milletini bozduğunu, örselediğini ve gerilettiğini savunmuştur.⁹⁵ Ancak Kısakürek, yanlış gittiğini iddia ettiği bir takım işler karşısında herhangi bir şey yapamadığından dem vurarak şu ifadeleri kullanmıştır: “İğreniyorum. Hala bu memlekette doğru, güzel ve iyi olanı savunma gayretimden, bu gayretin boşluğunu anlayamamak enayiliğinden iğreniyorum!”⁹⁶

Büyük Doğu’nun inkılaplar üzerinden sert bir şekilde eleştirdiği yönetimin, inkılapları eleştiren kişilere karşı kesin ve sert bir tavır sergilediği aşikârdır. Bu duruma örnek olarak Harp Okulu öğrencisiyken Cumhuriyet ve inkılaplar aleyhinde olduğu delillendirilen Şakir Tandoğmuş isimli öğrencinin mahkemece cezalandırılması örnek olarak gösterilebilir. Buna göre hilafet ve saltanat lehinde, inkılap ve Cumhuriyet aleyhinde fesat çıkardığı iddia edilen Tandoğmuş, staj gördüğü alayın komutanına mektup yazmak, inkılaplar aleyhinde konferanslar düzenlemek ve kişileri isyana teşvik etmek suçundan Harp Okulu Askeri Mahkemesi’nin 21 Aralık 1935 tarihli kararı ile ölüme mahkûm edilmiş ancak daha sonra bu karar 24 sene ağır hapis cezasına çevrilmiştir.⁹⁷ Türk halkı arasında bazı kesimlerce inkılap aleyhtarlığının mevzu bahis olması CHP iktidarının bu konuyu ciddiye almasına neden olmuş ve CHP Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüreğir 10 Kasım 1947 tarihinde bir soru önergesi vermiştir. Soru önergesinin muhtevasına bakıldığında CHP tarafından bu tür düşüncelerin ciddiyetle karşılandığı sonucuna varılmaktadır. Önergeye

92 Kısakürek, *a.g.m.*, s.2.

93 Kısakürek, *a.g.m.*, s.2.

94 Necip Fazıl Kısakürek, “İnanmıyoruz”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 60, 25 Nisan 1947, s. 2.

95 “İnanıyoruz”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 60, 25 Nisan 1947, s. 2.

96 Necip Fazıl Kısakürek, *Bâbîâli*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1994, s. 332.

97 *BCA*, 30.10.00.00.56.374.9.

göre, 1946'dan beri şiddetini iyiden iyiye hissettiren ve “*bir takım kötü niyetli şeriatçılar*” olarak nitelendirilen kişiler İslam dini kendilerine “*alet*” yaparak inkılap ve rejim aleyhinde tezahüratta bulunmaya başlamışlardır. Bu türden kişilere karşı yapılan takibatlarda da bu aleyhtarlık açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Aynı kişiler çeşitli tarikatlar altında bir takım “*saf ve temiz dindaşları iğfal ederek*” inkılap ve rejim aleyhindeki faaliyetleri devam etmektedir. Önerge Adalet, İçişleri ve Dış İşleri Bakanlığı tarafından açıklanmak üzere şu ifadelerle nihayetlendirilmiştir:

“Aylardan beri saf ve temiz insanların vicdanlarını zehirleyen, dinin, akıl ve mantığın hiçbir surette tecviz ve kabul etmediği şeriatçılık propagandası yapanlar hakkında ve yine açıktan açığa padişahçılık reklamı edenler, dini alet ederek tarikatçılık akidesini hortlatarak temiz insanları yakışsız yollara sevk edenler ve neticede inkılap ve rejim aleyhinde harekete geçmiş bulunanlar hakkında bu güne kadar Hükümetin ne gibi ve teşebbüste bulunmuş olduğunun ve bunlar sonrası için ne gibi neler düşünülmekte bulunulduğunun?”⁹⁸

Tüm bunlar ışığında, Türk halkı içerisinde inkılaplara karşı muhalefet eden kişilerin tespit edilerek İstiklal Mahkemelerinde yargılanmaları, devletin bu konudaki net tutumunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Şapka kanuna muhalif etmekten Kayseri’de ikamet eden 5 kişinin 23 Mart 1925 tarihinde Ankara İstiklal Mahkemesi’ne verilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir.⁹⁹ Yine aynı konuda muhalif hareket sergileyen Mehmet Fahri isimli vatandaş 31 Ocak 1926 tarihli karar ile İstiklal Mahkemesi’ne sevk edilmiştir.¹⁰⁰ İnkılap aleyhtarlığının Türk halkı üzerindeki menfi etkisinin yanı sıra yapılan inkılaplara destek verenlerin sayısının da azımsanmayacak derecede olduğu bilinmektedir. Bu duruma örnek olarak Harf inkılabı noktasında Aksaray ve Ispartalı vatandaşların bu konuya çok büyük destek verdikleri gösterilebilir. Öyle ki, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya tarafından Başvekâlete gönderilen 29 Aralık 1928 tarihli yazıda, daha önceden okuma ve yazması olmayan bir çobanın yeni harfleri öğrenerek köyünde yer alan bir okula öğretmen olarak atandığı bilgisine yer verilmiştir.¹⁰¹

5. Türk İnkılabı ve Cumhuriyet Halk Partisi

İnkılap hareketlerinin değerlendirildiği Büyük Doğu’nun siyasi arenada Cumhuriyet Halk Partisi’ni hedef aldığı görülmektedir. Büyük Doğu’ya göre Milli Mücadelenin başarı ile neticelendirilmesinin ardından “*mazinin tasfiyesi*” gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte CHP ise Türk İnkılabını ve bunun altı prensibini kendine mal etmeye çalışmaktadır. Büyük Doğu’ya göre CHP gerek inkılabın gerekse altı prensibin hiç birisine samimiyetle bağlı olmamıştır. İnkılapların CHP tarafından “*kendi çıkarı*” doğrultusunda kullanıldığını iddia eden Büyük Doğu konu ile alakalı şu ifadeleri dile getirmiştir: “*Bayrağındaki altı okla inkılabın müdafiliği rolünü kimseye bırakmayan o sayede temin ettiği iktidarı ihtiras ve menfaatlerinin tatmini için tükenmez bir vasıta yapan Halk Partisi, kendi dar ve keyfi gidişinin dışında kalan muazzam halk kitlesine şüphe ve ehemmiyetsizlikle muamele ederken bizzat nefsine karşı yaptığı devamlı sadakatsizlikten de bu millete sorumlu vaziyetine düştüğünün acaba farkında mıdır?*”¹⁰² CHP’nin öncülüğünde yapılan inkılap hareketlerinin büyük oranda madde planında kaldığını dile getiren Büyük Doğu’ya

98 BCA, 30.01.00.00.53.318.1.

99 BCA, 30.18.01.01.16.71.4.

100 BCA, 30.18.01.01.17.89.5.

101 BCA, 30.10.00.00.64.431.43.

102 “Yine CHP”, *Büyük Doğu*, C.62, S.2, 9 Mayıs 1947, s. 3.

göre inkılaplarda mana planı ihmal edilerek “*ulvi bir ruh asaletine*” ulaşılamamıştır.¹⁰³ 16 Mayıs 1947 tarihinde Kısakürek tarafından bizzat Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ye yönelik kaleme alınan yazıda inkılap hareketlerinin ruh planında yetersiz kaldığını tekrarlamıştır.¹⁰⁴ Kısakürek’e göre inkılap hareketlerinin 1947’deki kadrosu ve onun genel çerçevesini başından sonuna kadar CHP belirlemiştir. CHP bu durumda iki karar vermek zorundadır. Vereceği iki karar şu şekilde olabilir. Birincisi Türk vatani uzun yıllar süren Türk milletine yönelik sergilenen tavsiye hazırlığından sonra verilen istiklal mücadelesinin ardından Türk vatani bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu aşamadan sonra yapılan inkılap hareketleri “*kömürü elmasa çevirici*” niteliktedir. CHP’nin, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasının ardından elde ettiği “*hükümranlık haklarından*” vazgeçmesi mümkün değildir ve bu hak adına elinde tuttuğu bütün vasıtalara başvurup yerinde kalmaktan başka bir gaye gütmeyecektir. Bu ilk kararın ardından Büyük Doğu, CHP’nin verebileceği ikinci kararı okuyucuları ile buluşturmuştur. Buna göre CHP, 23 yılın muhasebesini yapmak zorundadır. CHP, madde planında kurtuluşa eren Türk milletinin zaferini “*aynı millete karşı en dar ve en sığ bir anlayış adına korkunç bir varlık vergisi halinde tatbik ve istismar etmektedir*”.¹⁰⁵ Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu’nun tabiriyle, “*Bütün salahiyet ve hâkimiyetini İstiklal Savaşı’ndan alan bir parti sıfatı ile*” CHP ne yapmalıdır. CHP’nin seçeceği yol şu şekilde tasvir edilmiştir:

“Geceleyin açık denizde, bin bir pırlıltı içinde yol alan ve bir anda rotasının yanlışlığını seçen bir transatlantik gibi kampana, düdüğü ve kumanda sesleriyle, geride yakamozlu su köpüklerinden zarif helezonlar bırakarak 180 derece çark etmeliyim. Sadece hakka ve hakikate yönelmeliyim. İğneli fıçından daha keskin ve rahatsız bir murakabe devresine girmeli attığım her şeyi iyisi ve kötüsüyle yeni baştan muayeneye, aldığım her şeyi de iyisi ve kötüsüyle yeni baştan teftişe girişmeliyim. İşte yalnız bu takdirledir ki, millete karşı vaziyetim, zincirle temin edilmek istenen bir şeyi can ve gönülle almak gibi bir incelik belirtecek ve bir milletin, sen beni köleleştirmek istiyorsun deyişiyle, ben senin can ve gönülden kölen olmak istiyorum deyişi arasındaki fark doğacaktır.”¹⁰⁶

Bu doğrultuda Büyük Doğu, İstiklal Savaşı’nın ardından yeniden tesis edilen Türk Devleti’nin ve yapılan inkılapların kendi penceresinden eksikliklerini ortaya koyarak CHP’yi bu eksikliklere devam etme ya da kamuoyunu dikkate alarak yönetimsel anlamda öz eleştiriye açık olma ve bunu tatbik etme gibi iki yol sunmuştur. Öte yandan Büyük Doğu’ya göre yapılan inkılap hareketleri inkılabı yapan kadro tarafından yanlış bir yöntemle uygulanmıştır. Buna göre, milletleri inkılap hareketlerine sevk eden yegâne unsur idare ahlakında meydana gelen bir takım zaaf lar ve sakatlıkların ürünüdür. Bu bağlamda bahse konu nedenler doğrultusunda gerçekleştirilen inkılap hareketleri daha adil bir idare tesis etme maksadı taşımalıdır. Bu değerlendirmenin ardından Büyük

103 a.g.m. s. 3.

104 Kısakürek bu değerlendirmesini şu cümlelerle ifade etmiştir: “Şu ismine inkılap denilen ve uğrunda en köksüz ve samimiysiz cinsiyle bunca edebiyat köpürtülen hadise, bütün salahiyet ve hâkimiyetini sadece madde planında bir vatan kurtarmaktan almış, sonra bu maddi kurtuluşu ruh planında her gün biraz daha kaybetmiştir. Yoğurduğu nesillere hiçbir vecd ve iman aşıl原因amamış, hiçbir ideolocy ve dünya görüşü kuramamış, üstelik kendinden evvel ata mirası halinde ne kadar ruhi ve ahlaki kıymet varsa hepsinin birden temelini örselemiş, sayısız maddi inşalarına rağmen harabelerin en müthişi halinde memleket sathına çökmüş ve yalnız olmayışın, yapılamayıp, tutturamayışın, ihtarcısı olmaktan başka bir işi kalmamış mahsun ve mustarip bir vakıdır.” Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, «Cumhurreisimize», *Büyük Doğu*, C. 63, S: 2, 16 Mayıs 1947, s. 2.

105 Kısakürek, a.g.m. s. 2.

106 Kısakürek, a.g.m., s.2.

Doğu inkılap kadrosuna ve CHP'ye ağır eleştirilerini sıralamıştır. Konu alakalı şu ifadelere yer vermiştir:

“Maalesef ruhları dünkü levslerden bin kat kirli bazı insanlar var ki, hala aramızdadır. Memleketin havası onların kokmuş nefesleri ile zehirleniyor. Herkesten fazla inkılap taraftarı gördükleri halde onlar için mühim olan, ancak şahsi ihtiras ve menfaatleridir. Bu zillet mirasını kirli bir paçavra gibi yüreklerinde taşıyan bu mürailer, inkılap mefhumuna en büyük fenalığı yapmaktadırlar. Bunlar o riyakâr ve sefih biçarelerdir ki, hodkâmlığın iğrenç bataklığında kendi sefil ihtiraslarını tatminden başka bir şey düşünmezler. Bunun haricinde hiçbir kutsiyet tanımazlar, anlamazlar, duymazlar ve utanmazlar.”¹⁰⁷

CHP idaresinin inkılap sürecindeki yanlışlarının sıralandığı yazıda Osmanlı Devleti'nin de benzeri bir ahlaki bozulmanın mağduru olduğu, bu mağduriyetin yaşanmaması için inkılap hareketine girişen Türk Devleti'nde ise geçmişteki bozulmaların aynı şekilde tekerrür ettiği vurgulanmıştır. Üstelik bu bozulmaların inkılap Türkiye'sinde meydana geliyor olması iddiası Büyük Doğu'ya göre yapılan inkılapların çözüm anlamında herhangi bir yenilik getirmediği düşüncesini öne çıkarmıştır.

Bunun yanında Büyük Doğu Türk İnkılabını gerçekleştiren CHP iktidarı yerine iktidarın kendi düşüncesinde olan bir parti ya da doğrudan kendilerinde olmaları durumunda ise yapılacakları şu şekilde listelemiştir: 1- Kadın tekrar evine dönmelidir. 2- İçki yasaklanacaktır. 3- Kumar ve fuhuş yasaklanacaktır. 4- Kahvehaneler kapatılacaktır. 5- Yeniden tesis edilene kadar sinemaların faaliyetine son verilecektir. 6- Her vatandaş mutlak surette devletin emir ve talimatlarına uyacaktır. 7- Erkeklerin evlenme çağı 20 yaşını geçemeyecektir. 8- Çocuk doğurma seferberliğine girişilecektir. 9- Bütün hapisaneler boşaltılacak herkes serbest bırakılacak ve bundan sonra suça karışanların nasıl bir yaptırımla karşılaşacağı kendilerine tebliğ edilecektir. 10- Cinayet faileri yarım saat içinde muhakeme edilecek ve hemen “öldürülecektir”. 11- Hırsızlık suçuna karışanların kolu kesilecektir. 12- Sokağa tükürmenin cezası bu suçu işleyenlerin suratına tükürmek suretiyle icra edilecektir. 13- Devlet mekanizması içerisinde rüşvet, iltimas, suiistimal faileri ele geçtiği zaman faili “ölümü canına minnet bilecektir.” 14- Devlet ve toplum bütünlüğüne yönelik suçların cezası ölüm olabilecektir. 15- Hâkimlerin verdiği kararlarda tesir altında kalmaları durumunda devlet başkanı bahse konu hâkimle Allah'ı inkâr eden kişi arasında herhangi bir fark görmeyecektir. 16- Özel olarak yetiştirilmiş 100.000 idealist genç köy ve köylü kalkınması işiyle meşgul edilecektir. 17- Batı'nın ilim ve fenni Türk kültürü altında yoğrulacaktır. 18- Şahsi servetler topyekûn devletin kontrolüne geçirilecek daha sonra bu servetlerin dağılımı yine devletin kontrolünde yapılacaktır. 19- İçerisinde tek aç olan sokak, tek aç olan semt ve tek aç olan şehir baştanbaşa hasta olarak kabul edilecektir.¹⁰⁸

İnkılap hareketlerinin meydana getirilmesinde mevcut siyasi iktidarın orduyu bir vasıta olarak gördüğü fikrini savunan Büyük Doğu'ya göre Türk toplumunda iyi ya da kötü bütün inkılap hareketleri orduya dayanılarak husule getirilmiştir. Bu durumu örneklerle açıklama yoluna giden Büyük Doğu Tanzimat'tan bu güne kadar gerçekleştirilen devlet ve idare değişikliklerinin sadece yeniçeri ve “çerileştirilmiş isyan hizipleri” tarafından gerçekleştirildiği fikrini savunmaktadır. Yeniçerileri ortadan kaldıran unsurun ise yine ordu kaynaklı olması Büyük Doğu'nun dikkat çektiği

107 “Hükümet Ahlakı”, *Büyük Doğu*, C.63, S.2, 16 Mayıs 1947, s. 3.

108 Necip Fazıl Kısakürek, “İktidar Bizde Olsa Ne Olur”, *Büyük Doğu*, C. 84, S. 3, 12 Mart 1948, s. 2.

bir başka hususu göstermektedir. Sonuç olarak Büyük Doğu inkılaplarıyla ilgili çok dikkat çeken bir tanımlamada bulunarak şu ifadelerde bulunmuştur: “Bizim tarihimizde, fikrin bizatihi fikirden yola çıkarak meydana getirebildiği tek bir inkılap yoktur.”¹⁰⁹ Ordunun inkılap hareketlerinde vasıta olarak kullanılmasına karşı çıkan Büyük Doğu, bu düşüncesini “artık bu memlekette tokmak inkılabına değil, fikir inkılabına sıra geldiğinin kafalara dank etmesi lazımdır”¹¹⁰ ifadelerine yer vermiştir. Kısakürek, CHP’nin inkılaplar noktasında Türk milleti üzerinde tahakküm kurmasını eleştirerek şu ifadelerle yer vermiştir: “Bu milletin tarihi 1923’te başlamıyor. Bizi yoktan var eden siz değilsiniz. 1923 oluşunu mümkün kılan millettir. Artık bu kadarı yeter!”¹¹¹ Tüm bunlar ışığında yapılan inkılapların ve CHP’nin halktan kopuk bir seyirde yol aldığı altını çizen Kısakürek’e göre CHP, “hak ve hakikat semtine” yönelirse gerçek ve büyük inkılap işte o zaman husule gelecektir.¹¹² Ancak CHP’nin asla bu çizgide seyir izlemediğini düşünen Kısakürek’e göre Türk milletinin “büyük inkılap hasretine” erişmesinde CHP destek değil engel konumunda bulunmaktadır. Kısakürek böylesi bir inkılap hareketine ulaşmanın yolunu ise şu çarpıcı ifadelerle dile getirmiştir: “Halkın büyük bir inkılap hasreti vardı o da CHP şekavet ocağının manada Sultan Mahmut topçu ateşiyle yıkılmasıydı.”¹¹³ Kısakürek, CHP’yi gerçek inkılabın önünde büyük bir engel olarak görürken, inkılapların halka doğru bir şekilde aktarılması adına 1933 yılında İstanbul Üniversitesi’ne bağlı olarak kurulan Türk İnkılabı Enstitüsü’nün meydana getirildiği bilinmektedir.¹¹⁴ Ancak Büyük Doğu anlayışından yola çıkılarak bu tür teşekküllerin dahi gerçek inkılabı halka aktarmada yetersiz kaldığı sonucuna varılabilir. CHP’yi gerçek inkılapçı olmamakla itham eden Büyük Doğu bu düşüncesini, CHP’nin temel ilkeleri üzerinden okuyucuları ile şu şekilde buluşturmuştur: “Cumhuriyetçi parmağı Firavunlar istibdadının, milliyetçi parmağı Garp taklitçiliğinin, devletçi parmağı zümre saltanatının, inkılapçı parmağı dalalet muhafazakârlığının, halkçı parmağı da mezbahada koyunlara karşı kasap himayeciliğinin himayeleri.”¹¹⁵

Büyük Doğu’nun, inkılapların tatbikinde CHP tarafından yönetsel yanlışlıklardan bahsetmesine rağmen CHP bu konuda net bir tavır sergileyerek inkılapların vatandaşlara aktarımı konusunda kesin bir duruş göstermeye devam etmiştir. Öyle ki, bu yöntemde CHP içerisinde önemli görevleri işgal eden simalar seçilerek bunlar tarafından inkılapların halka aktarımı yolu tercih edilmiştir. Bu duruma örnek olarak CHP Genel Sekreteri ve Kütahya Milletvekili Recep Peker’in İstanbul Üniversitesi’nde Türk İnkılap Tarihi derslerini vermesi gösterilebilir.¹¹⁶ Bunun yanında CHP içerisinde İnkılap Tarihi ile ilgili konularda konferanslar düzenlenmiş ve bu konferanslarda konuşmacı olarak parti adına görevlendirilen kişiler tercih edilmiştir.¹¹⁷ Buradan anlaşılmaktadır ki, CHP inkılaplar noktasında vatandaşlara hitap edecekleri kişileri özenle CHP içerisinde seçmekte ve bu faaliyeti tamamen kendi kontrolünde sürdürmek istemektedir. Öyle ki bu yöntem içerisinde sadece konferanslar verilmekle yetinilmemiş görsel materyallere de önem

109 “Ordu ve İnkılap”, *Büyük Doğu*, C. 8, S. 4, 29 Nisan 1949, s. 2.

110 A.g.m., s. 2.

111 Necip Fazıl Kısakürek, “Artık Bu Kadar Yeter”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 3, 28 Ekim 1949, s. 2.

112 Necip Fazıl Kısakürek, *Hücum ve Polemik*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1997, s. 67.

113 Necip Fazıl Kısakürek, *Rapor 4-6*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1993, s. 192.

114 Mahmut Bolat, “Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü’nün Kuruluşu ve Misyonu”, *Atatürk Yolu Dergisi*, S. 61, 2017, s. 72.

115 “Altıparmak”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 16, 27 Ocak 1950, s.2.

116 *BCA*, 490.01.00.00.41.173.1.

117 *BCA*, 490.01.00.00.3.12.12.

verilerek halkevi binalarında inkılap temalı resim sergileri açılmıştır.¹¹⁸ CHP'nin İnkılapların daha geniş kesimlere yayılması adına resim sergilerinin yanında bir takım film hazırlıklarına da giriştiği görülmektedir. Bu bağlamda Türk İnkılabını ve Cumhuriyet rejimini ve bu uğurda yapılan çalışmaları geniş halk kitlelerine yaymak için hazırlanacak filmlerin vatandaşlara, askerlere ve öğrencilere gösterilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹⁹ CHP, inkılapların bu denli yaygınlaşması için çaba sarf ederken öte yandan inkılapların halk nazarında yaygınlaşması adına engel olarak gördüğü girişimlerin de önüne geçmeye çalışmıştır. 23 Kasım 1930 tarihli Mustafa Kemal Paşa imzalı kararnamede yüz ellilikler listesinde yer alan Ömer Lütfü tarafından Paris'te çıkarılan İnkılap Gazetesi'nin yurda sokulmasının yasaklandığı görülmektedir.¹²⁰ Bunun gibi inkılaplara zarar verdiğine inanılan birçok yayının muhtelif tarihlerde yurda sokulması yasaklanmıştır.¹²¹

6. Büyük Doğu ve CHP

Büyük Doğu ve kurucusu olan Kısakürek, çalışmanın konusunu teşkil eden 1943-1950 yılları arasında tek parti dönemi iktidarını sert bir şekilde eleştirmiş ve yapılan inkılap hareketlerini ciddi boyutta tenkit etmiştir. Yukarıda birçok başlıkta değinilen bu eleştiriler dolayısıyla Büyük Doğu, CHP iktidarının yakın takibine alınmıştır. Zira inkılapların hayata geçirilmesi ve sonrasında halka benimsetilmesi sırasında CHP burada belirleyici bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle inkılap aleyhtarlığı yapan şahıs ya da kurumlara karşı sert ve caydırıcı tedbirler alındığı görülmektedir. Bu doğrultuda Büyük Doğu ve Kısakürek'in sivri ve sert dili münasebetiyle Büyük Doğu ve Kısakürek'in düşünce ve fikirleri devlet ve toplum hayatı için bir tehdit unsuru olarak görülmüştür. 18 Şubat 1944 tarihinde Basın ve Yayın Umum Müdürü Selim Sarper tarafından Başvekâlete gönderilen raporda Kısakürek ve Büyük Doğu ile ilgili önemli bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Kısakürek tarafından İstanbul'da haftada bir yayınlanan Büyük Doğu'nun 1-9. sayıları arasında dini propaganda güttüğüne dikkat çekilmiştir. Rapora göre Kısakürek, Büyük Doğu'daki yazılarından ötürü siyasi iktidar tarafından devamlı bir surette uyarılmış olmasına rağmen, aynı maksat ve yolda yürümeye devam etmiştir. Kısakürek'in, "*din mayalı*" bir oluşa varma ve bir oluş oldurma fikri bütün yazılarında görülmektedir. Daha öncede bahsi geçen Kısakürek'in "*Atatürk Dirilecektir*" başlığında kaleme aldığı rapora dikkat çekilerek, Kısakürek'in maksadını Atatürk'ün adı ile maskeleyişine vurgu yapılmıştır.¹²² Rapora göre, Büyük Doğu bütün ruh ve ahlak bozukluklarını maddeleştirmek ve bunu kendi propagandası için kullanabilmek adına halk arasında röportajlar yapmakta ve üniversite öğrencilerine inkılaplar konusunda anketler düzenlemektedir. Bunun yanında Ankara Yenişehir'de bir cami bulunmamasına, çocuklara din terbiyesi verilmemesine yönelik itirazlarda bulunmaktadır. Bu gibi sebeplerle Kısakürek, rejime ve Türk milletine hücumlarda bulunarak genç nesli şüphe içinde bırakmaktadır. Bunun yanında Kısakürek yazdığı yazılarla ismi verilmemekle birlikte yabancı bir devlet hesabına "*gizli ve aşikâr propagandalar*" yaparak bunu siyasi bir hareket gibi göstermeye çalışmaktadır. Raporda Kısakürek hakkında öne sürülen görüşlerin somutlaştırılması adına Kısakürek'in muhtelif tarihlerde yazdığı yazılardan şu örnekler verilmiştir:

118 BCA, 30.10.00.00.173.194.5.

119 BCA, 490.01.00.00.1207.5.3.

120 BCA, 30.18.01.02.15.76.15.

121 BCA, 30.18.01.02.20.38.2.; BCA, 30.18.01.02.107.84.9.

122 BCA, 30.10.00.00.86.570.4.

“Cumhuriyet devri, bütün Türk ve fikir hayatında bahtsız hengâmedir. Türk cemiyeti I. Dünya Harbi’nden sonra zaman sahasında olduğu kadar, mekân sahasında da tasfiye edilmek mevkiine düşünce, sadece maddi bir hareket mefkûresiyle kendini kurtarabildi. Bu kurtuluş Cumhuriyeti doğurmuş, fakat ruhta ve manada dengini bulamamak yüzünden ister istemez asırlık bir çürüyüşün son tecelli haddine ayak basmıştır. Cumhuriyetten sonraki azami hercümerç, azami düzensizlik ifadesini milli kurtuluş hamlesinin ruh ve fikirde hazırlanmamış, ondan sonra da sindirilmemiş bir hareket olmasından başka hiçbir türlü izah mümkün değildir. Bugün Harp dışındayız, fakat harp sonrasında bu cemiyetin kurtulması için aramızdan birisi çıkacak ve bu batakhane içinde alev fişkıran borusu ile kalk borusu çalacaktır.”¹²³

Tüm bunlar ışığında raporda Kısakürek’in Büyük Doğu’daki yazıları, şiirleri, fıkraları, hikâyeleri, karikatürleri, fotoğrafları ve bütün hacmiyle Türk gençliğini menfi yönde tesir altında bırakmaktadır. Dünya kamuoyu karşısında Türk milletini bozuk ve düzensiz göstermektedir. Raporun son bölümü Kısakürek’in “*bir takım kelime oyunları*” ile Türk milletini gençliğini rejimine ve kendine inanmaktan uzaklaştırmaya çalıştığının altı çizilmiştir.¹²⁴

Raporun ardından 8 Mayıs 1944 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından imzalanan kararname gereğince Büyük Doğu’nun kapatılmasına karar verilmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki, söz konusu raporun ardından böyle bir karar alınmış olması, raporun devlet ricali üzerinde etkisini göstermesi açısından önem arz etmektedir.¹²⁵ Büyük Doğu’nun kapatılmasının ardından yine İnönü imzası ile 30 Mart 1945 tarihli çıkarılan kararname gereğince Büyük Doğu’nun yeniden yayın hayatına devam etmesine karar verilmiştir.¹²⁶ Büyük Doğu’nun CHP açısından görünümünü aktarabilmek adına CHP İl Başkan Vekili Muhittin Dinçsoy’un CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazı önem arz etmektedir. Bahse konu yazıya göre, Atatürk’ü tahkir ve Türk milletine “*küstahça tecavüz eden*” Kısakürek için bütün memleket çocukları, muvafık ve muhalif bütün yurttaşlar bu hareketi protesto etmektedirler. Kısakürek’in söylemleri dolayısıyla mahkemeye sevk edildiği ve buradan serbest bırakıldığına değinilen yazıda bu durumdan duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Bu üzüntünün kararı veren hâkime veryansın edilerek dile getirildiği yazıda hâkim ile ilgili şu ifadeler yer verilmiştir:

“Hemen belirtmek isteriz ki, hâkim kararına müdahale manasına alınacak herhangi bir düşünceden uzağız. Ancak kanunlar Türk milleti namına tedvin edildiğine, bu hâkim de Türk milleti adına icrayı adalet ettiğine göre, Türk milletinin tek vücut olarak tel’in ettiği bu adamın beraat kararı almasındaki zihniyeti kavrayamadık. Türk milletinin umumi vicdanı karşısında ve milletçe mahkûm edilen bir şahsın kanun yolundan kurtuluşu Türk milletinin şuurunda daima bir soru halinde kalacaktır.”¹²⁷

Yazıda Kısakürek’in muhakeme edildiği mahkemeye de eleştiriler sıralanmıştır. Buna göre Kısakürek’in ailesi polis aramasına rağmen mahkeme gününe kadar bulunamamıştır. Ancak

123 BCA, 30.10.00.00.86.570.4.

124 BCA, 30.10.00.00.86.570.4.

125 BCA, 30.18.01.02.105.29.19.; Büyük Doğu’nun kapatılması 27 Mayıs Askeri Darbesi sonrasında da gerçekleşmiştir. Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Cinnet Mustatili*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1995, s. 300.

126 BCA, 30.18.01.02.107.107.11.

127 BCA, 490.01.00.00.1329.414.4.

mahkemenin başlamasından 15 dakika önce gelerek teslim olmuşlardır. Yazıya göre bu durum Kısakürek'in ailesinin mahkeme kararından haberlerinin olduğunu göstermektedir. Tüm bunlar ışığında Dinçsoy, CHP Genel Sekreterliğinden Kısakürek'in muhakeme sürecinde kafalarda oluşan soru işaretini gidermek adına bahse konu adli hadiseye el koymasını istemiştir.

Büyük Doğu'nun yayın politikasının CHP'yi önemli ölçüde tedirgin ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Ancak Büyük Doğu yayın hayatına başlamadan evvel müessis ve başmuharrir Necip Fazıl Kısakürek ve imtiyaz sahibi Faruk Güntunca imzası ile CHP Genel Sekreterliğine 3 Mayıs 1943 tarihinde yazılan yazıda dikkat çekici bir ifade geçmektedir. Yazıda, Büyük Doğu isimli haftalık fikir ve sanat mecmuasının kurulduğu, Kısakürek ve Güntunca ile birlikte iki ortak arasında yapılan mukaveleye göre Büyük Doğu'nun fikir ve ruh cephesinin mutlak surette Kısakürek'e ait olacağı vurgulanmıştır. Yazının en dikkat çeken kısmında ise şu ifadeler yer verilmiştir: "*Mecmuanın, CHP ölçülerine uygun olarak bütün dünya hadiselerini kucaklayıcı bir hareket ve hadise cephesine malik olması başlıca hedefidir.*"¹²⁸ Buradan anlaşılmaktadır ki, Büyük Doğu yayın hayatına başlamadan önce CHP ideolojisine bağlı kalacağı teminatını vermiştir. Öte yandan CHP Genel Sekreterliğinden 500 TL'lik bir kefalet mektubu istenmiştir.¹²⁹

Sonuç

Necip Fazıl Kısakürek gerek CHP gerekse Demokrat Parti döneminde kamuoyunun, edebi çevrenin ve politika hayatının yakından tanıdığı simalar arasında yer almaktadır. Çalışmanın konusunu teşkil eden tek parti dönemi özelinde incelendiğinde Kısakürek'in somut olarak 1943'te Büyük Doğu kurulana kadar CHP ile çok da kötü giden bir ilişkisinden söz edilemez. Ancak 1943 sonrasında kimi değerlendirmelere göre CHP'den milletvekili adaylığının veto edilmesinin etkisiyle Kısakürek CHP iktidarını sert bir dille eleştirmiştir. Bu eleştiriler Büyük Doğu üzerinden özellikle CHP döneminde tatbik edilen Türk İnkılabı üzerine yoğunlaşmıştır. Burada Büyük Doğu'ya göre temel kıstas ise yapılan inkılap hareketlerinin manevi anlamda Türk halkına çok da bir şey katmadığı hatta zarar verdiği yönünde olmuştur. Büyük Doğu bu iddiasını öylesine ileri götürmüştür ki, Mustafa Kemal Paşa tarafından maddi anlamda kurtarılan vatan topraklarının ve Türk milletinin, manevi planda çöküntüye uğradığını okuyucuları ile buluşturmuştur. Büyük Doğu'nun bu değerlendirmede temel aldığı kıstas ise Türk İnkılabının Batı'dan kopya edilerek, Türk ve İslam kültürü süzgecinden geçmeden aynen tatbik edildiği noktasında toplanmıştır.

Bu bağlamda Büyük Doğu, inkılap hareketlerine karşı göstermiş olduğu menfi tutumu sağlam temellere oturtabilmek adına öncelikle genç nesle hitap etmeyi düstur edinmiştir. Bu doğrultuda genç neslin İslam kültürü üzerinde bilgisiz bırakıldığını ve yeni neslin manevi planda adeta "öksüz" kaldığını vurgulamıştır. Öte yandan muhtelif tarihlerde "*Gençliğin çılgılığı*" başlığı altında anket çalışmaları düzenleyerek Türk gençliğinin yapılan inkılap hareketlerinden duyduğu memnuniyetsizliği kamuoyuna duyurmak istemiştir. Büyük Doğu inkılapları ve yenilikleri eleştirirken sadece Cumhuriyet dönemini kıstas almamış bu gibi girişimlerin Tanzimat döneminden itibaren yanlış bir yol ve yöntemle tatbik edilmeye çalışıldığının altını çizmiştir. Bahse konu dönemden Cumhuriyet inkılaplarına kadar uzanan dönem içerisinde gerçekleştirilen yenileşme hareketlerinin çoğunlukla Batı referanslı olması Büyük Doğu'nun dikkat çekmeye çalıştığı önemli hususlardan birisini teşkil etmektedir. Zira Büyük Doğu Batı'nın modernlik anlayışı ile Türk milleri

128 BCA, 490.01.00.00.1329.414.4.

129 BCA, 490.01.00.00.1329.414.4.

ve İslam coğrafyasının modernlik anlayışı arasında ciddi farklar bulunduğu kanaatindedir. Ayrıca Büyük Doğu'ya göre yapılan inkılapların hazırlanma sürecinde fikir adamlarının görüşlerine yer verilmeden tepeden inmece bir anlayışla inkılap hareketinin tesis edilmeye çalışılması ise ayrı bir yönetsel yanlışlığı ifade etmektedir. Böylece Büyük Doğu'ya göre her ne kadar kapsamlı inkılap çalışmaları yapıldıysa da bu inkılaplar Türk milletinin beklediği inkılap anlayışından uzak çalışmaları ihtiva etmektedir. Zira Büyük Doğu yapılan inkılapların “laf inkılabı” değil “hakikat inkılabı” olması beklentisi içerisinde. Öte yandan inkılapların tesis edilmesi ve halk nazarında kuvvetlendirilmesi için CHP'nin büyük bir çaba içerisinde olduğu bilinmektedir. Büyük Doğu bu süreçte CHP'yi inkılap hareketlerini kendisine mal ettiği iddiasını ortaya atmıştır. Büyük Doğu'ya göre CHP yapılan inkılap hareketlerine samimi bir duruş sergilememiş ve inkılaplara sıkıca bağlanmamıştır. Buradan anlaşılmaktadır ki Büyük Doğu'ya göre, inkılaplar CHP tarafından “kendi çıkarı” doğrultusunda kullanılmıştır. Büyük Doğu bu iddiasının öylesine takipçisi olmuştur ki, bizzat Kısakürek tarafından Cumhurbaşkanı İnönü'ye yapılan inkılapların manevi yoksunluğundan bahsedilmiş ve bu durumdan duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Tüm bunlar ışığında Büyük Doğu'nun gerek CHP gerekse bu dönemde tesis edilmeye çalışılan inkılap hareketlerine karşı göstermiş olduğu mukavemet, siyasi iktidarın Büyük Doğu'yu yakın takibe almasına yol açmıştır. Bu takip bazı zamanlar tahkikat aşamasına dönüşmüş ve bu tahkikatlar neticesinde CHP iktidarı döneminde Büyük Doğu her ne kadar kapatılmışsa da, daha sonra tekrardan yayın hayatına devam etmesine izin verilmiştir.

Kaynakça

1- Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA) 30.18.01.02.45.34.2, BCA, 30.18.01.02.53.24.14, BCA, 30.18.01.02.77.70.11, BCA, 30.18.01.01.17.83.9., BCA, 30.10.00.00.79.523.3., BCA, 30.18.01.02.46.48.2., BCA, 490.01.00.00.15.78.5, BCA, 490.01.00.00.3.11.17., BCA, 30.10.00.00.232.564.20., BCA, 30.10.00.00.244.651.20., BCA, 30.10.00.00.84.554.11., BCA, 30.10.00.00.200.369.3., BCA, 490.01.00.00.1329.414.4., BCA, 30.10.00.00.56.374.9., BCA, 30.01.00.00.53.318.1., BCA, 30.18.01.01.16.71.4., BCA, 30.18.01.01.17.89.5., BCA, 30.10.00.00.64.431.43, BCA, 490.01.00.00.41.173.1., BCA, 490.01.00.00.3.12.12., BCA, 30.10.00.00.173.194.5.7, BCA, 490.01.00.00.1207.5.3., BCA, 30.18.01.02.15.76.15., BCA, 30.18.01.02.20.38.2., BCA, 30.18.01.02.107.84.9., BCA, 30.10.00.00.86.570.4., BCA, 30.10.00.00.86.570.4., BCA, 30.18.01.02.105.29.19, BCA, 30.18.01.02.107.107.11., BCA, 490.01.00.00.1329.414.4.

2- Süreli Yayınlar

“Altıparmak”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 16, 27 Ocak 1950, ss.2.

“Batı Nedir”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 3, 1 Ekim 1943, ss.2.

“Beklediğimiz İnkılap”, *Büyük Doğu*, C.37, S.1, 12 Temmuz 1946, ss.2.

“Bizim Buhranımız”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 11, 26 Kasım 1943, ss.2.

“Büyük Doğu Dergisi”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 17 Eylül 1943, ss. 2.

Dedektif X Bir, “O ve Onlardan Biri”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 23, 25 Ağustos 1950, ss.11.

- “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.64, S.2, 23 Mayıs 1947, ss. 13.
- “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.65, S.2, 30 Mayıs 1947, ss. 13.
- “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.66, S.2, 6 Haziran 1947, ss. 13.
- “Gençliğin Çılgılığı”, *Büyük Doğu*, C.68, S.3, 17 Ekim 1947, ss. 13.
- “Hükümet Ahlakı”, *Büyük Doğu*, C.63, S.2, 16 Mayıs 1947, ss. 3.
- “İnanıyoruz”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 60, 25 Nisan 1947, ss. 2.
- “İslam İnkılabı-Röformacılar”, *Büyük Doğu*, C. 12, S. 5, 30 Aralık 1949, ss. 2.
- “Kendi Mizanımız”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 9, 12 Kasım 1943, ss. 2.
- “Ordu ve İnkılap”, *Büyük Doğu*, C. 8, S. 4, 29 Nisan 1949, ss. 2.
- “Sen Ey Hakikat”, *Büyük Doğu*, C.8, S.1, 21 Aralık 1945, ss. 9.
- “Yine CHP”, *Büyük Doğu*, C.62, S.2, 9 Mayıs 1947, ss. 3.
- Belge, Burhan, “Niçin Böyle Kaldık”, *Büyük Doğu*, S.1, C. 2, 29 Kasım 1945, ss. 8.
- Denizalan, M. Feyzi, “Tezatlar Panoraması”, *Büyük Doğu*, C. 83, S: 3, 5 Mart 1948, ss. 8.
- Gerçek İnkılap”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 4, 18 Mart 1949, ss. 2.
- Gürtunca, M. Faruk, “Yabancı Mütehasşıs Derdimiz”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 7, 29 Ekim 1943, ss. 3
- Kısakürek, Necip Fazıl “Ve Senin Neslin”, *Büyük Doğu*, C. 13, S. 1, 25 Ocak 1946, ss. 11
- Kısakürek, Necip Fazıl “Ve Tarihçe”, *Büyük Doğu*, C. 30, S. 1, 24 Mayıs 1946, ss.11.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Cumhurreisimize”, *Büyük Doğu*, C. 63, S: 2, 16 Mayıs 1947, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Açılış Hitabesi”, *Büyük Doğu*, C. 5, S: 19, 17 Şubat 1950, ss. 15.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Ahlak Davamız”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 15, 24 Aralık 1943, ss. 5.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Artık Bu Kadar Yeter”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 3, 28 Ekim 1949, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Atatürk Dirilecektir”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 10, 19 Kasım 1943, ss.2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Bir Misal”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 25, 31 Mart 1944, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Dua”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 19, 18 Şubat 1944, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Duyun-u Umumiye Ruhı”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 24, 24 Mart 1944, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “İktidar Bizde Olsa Ne Olur”, *Büyük Doğu*, C. 84, S. 3, 12 Mart 1948, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “İnanmıyoruz”, *Büyük Doğu*, C. 2, S. 60, 25 Nisan 1947, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Kitabe”, *Büyük Doğu*, C.1, S.8, 5 Kasım 1943, ss. 2.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Netice ve Teşhis”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 4, 8 Ekim 1943, ss. 4.

- Kısakürek, Necip Fazıl, “Türk Papazı”, *Büyük Doğu*, C.2, S. 16, 31 Aralık 1943, ss.2
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Uyan!”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 7, 25 Kasım 1949, ss. 3.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Yabancı Mütchassis”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 2 Kasım 1945, ss. 11.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Yabancı Mütchassis”, *Büyük Doğu*, C.1, S. 1, 2 Kasım 1945, ss. 11.
- Kısakürek, Necip Fazıl, “Ya Bu Develeri Gütmeli, Ya...”, *Büyük Doğu*, C. 5, S. 17, 3 Şubat 1950, ss. 2.
- Zapsu, Abdurrahim, “Başın Derdi”, *Büyük Doğu*, C. 11, S. 5, 23 Aralık 1949, ss. 9.

3- Kitaplar

- Baz, İbrahim, “Necip Fazıl Kısakürek ve Büyük Doğu Düşüncesi”, *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*, Proje Editörü: Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, , İnsan Yayınları, 2017.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Dünya Bir İnkılap Bekliyor*, Büyük Doğu Yayınları, 1998.
- Kısakürek, Necip Fazıl, Çerçeve 4, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1996.
- Kısakürek, Necip Fazıl, İdeolocya Örgüsü, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1986.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Sahte Kahramanlar*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1996.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Türkiye'nin Manzarası*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1995.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Rapor 7-9*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Rapor 10-13*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Başmakalelerim 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1995.
- Kısakürek, Necip Fazıl, Çerçeve 2, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1998.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Bâbiâli*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1994, s. 332.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Hücum ve Polemik*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1997.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Rapor 4-6*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Cinnet Mustatili*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1995.

4- Makaleler

- Akçakayalıoğlu, Cihat, “Cumhuriyet Öncesine Genel Bir Bakış ve Atatürk İnkılabında Yöntem”, *Atatürk Araştırma Dergisi*, C. 3, S. 7, 1986, ss. 171-196.
- Apaydın, Cem, “Belgeler Işığında Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 32, 2017, ss. 149-171.
- Aslan, Taner, “Mustafa Kemal'de İnkılap Düşüncesinin Oluşumu ve Gelişimi”, *Erdem Dergisi*, S. 53, 2009, ss. 1-22.
- Aybars, Ergün, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Durum Tespiti”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. 3, S. 1, 1987, ss. 63-77.
- Baykal, Bekir Sıtkı, “Atatürk ve İnkılap”, *Bellekten*, C. 47, S. 188, 1983, ss. 893-902.

Bolat, Mahmut, “Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü’nün Kuruluşu ve Misyonu”, *Atatürk Yolu Dergisi*, S. 61, 2017, ss. 47-77.

Burak, Suat, “Cumhuriyetin İlanından Sonra Türkiye’de İnkılap Algısı”, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, C. 1, S. 1, 2018, ss. 31-47.

Gök, Hacı Veli, “CHP İktidarının Son Döneminde Türkçe Ezan Uygulaması Karşısında İslamcı Basın (1947-1950)”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, S. 10, 2022, ss. 832-859.

Gül, Mustafa, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Temelini Teşkil Eden Değerler”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 10, S. 29, 1994, ss. 391-400.

Hazır, Hayati, “İnkılapçılık ve Atatürk’ün İnkılap Anlayışı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, 1989, ss. 133-156.

Karakaş, Ömer, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yönetimin Din Görevlilerinden Beklentileri ve Din Görevlilerinin İnkılaplar Karşısındaki Tutumu”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 3, 140-166.

Kırmıt, Ömer Faruk, “Necip Fazıl Kısakürek’in Adnan Menderes İle Olan İlişkileri”, *Mukaddime*, C. 12, S. 2, 2021, ss. 347-379.

Kısakürek, Necip Fazıl, “24 Maddede 24 Yıl”, *Büyük Doğu*, C. 70, S. 3, 31 Ekim 1947, ss. 2

Kısakürek, Necip Fazıl, “Cumhuriyet”, *Büyük Doğu*, C. 1, S. 7, 29 Ekim 1943, ss. 2

Pelister, Habil Âdem, “Son Çeyrek Asrın Muhasebesi”, *Büyük Doğu*, C. 78, S. 3, 30 Ocak 1948, ss. 13.

Süslü, Azmi, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihinin Kaynakları”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, 1989, ss. 26-33.

Toker, Mehmet Şevki, “Bir Batı Dışı Modernlik Yaklaşımı Olarak Büyük Doğu İdeolojisi”, *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 1, 2019, ss. 50-68.

Uçman, Abdullah, “Peyami Safa’nın Türk İnkılabına Bakışlar’ı”, *Erdem Dergisi*, S. 62, 2012, ss. 252-259.

5- Tezler

Aşçi, Rabia, *Büyük Doğu Dergisi’nde Kadın*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2021.

Çakmak, Ali Osman, *Sebilürreşad ve Büyük Doğu Dergileri Üzerinden 1940-1950 Döneminde Türkiye’de İslamcılık*, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2016.

Çetin, Şule, *Bir Edebiyat Dergisi Olarak Büyük Doğu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul, 2016.

Çirim, Buse, *Necip Fazıl Kısakürek’in Siyasal ve İdeolojik Kimliği (1923-1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2019.

Geyik, Şafak, *Necip Fazıl Kısakürek'te İslam İnkılabı ve Gençlik Kadrosu*, Van Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Van, 2019.

Kuru, Hazan, *Türkiye'de Antisemitizm ve Büyük Doğu Dergisi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

Salimoğlu, Meltem, *Ötekilerin Cumhuriyeti: Necip Fazıl Kısakürek'in Başyücelik Devlet Tasarımı (1943-1952)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara, 2020.

Sönmezer, Burak, *Necip Fazıl Kısakürek'in Düşünsel Hayatı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Ankara, 2014.

Üstün, Nazan, *Büyük Doğu Mecmuası'nın Siyasal Analizi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011.